

DE DOMPHOORN

TIJDSCHRIFT VAN NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN

NR.: 2

59e jaargang JUNI 2025

DE DOMPHOORN

Driemaandelijkse uitgave van
Natuur- en Vogelwacht
De Vijfheerenlanden

Nr. 2 59e jaargang JUNI 2025

Redactie:

Dhr. D. Kerkhof,
Vianen

Mevr. J. Lemcke,
Schoonrewoerd

Redactieadres:

dkerkhof@xs4all.nl
06-51042553

Website-beheerder:

henklooi@ziggo.nl
06-19148032

Sponsors:

Autobedrijf Van Zessen
Lexmond

Van de Scheur Logistiek
Vianen

Case Electronics
Arkel

Bankrekeningnummer:

NL 57 RABO 0301 9643 94

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden door het ingevulde aanmeldingsformulier te sturen naar de ledenadministratie via ons adres: Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd of dit, tijdens openingsuren, af te geven in ons verenigingsgebouw De Schaapskooi. Aanmelden kan ook via onze website www.natuurcentrum5hl.nl

Adreswijzigingen en opzeggingen dienen schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de ledenadministratie via ons postadres, hierboven vermeld, of via het e-mailadres: info@natuurcentrum5hl.nl
Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
Eventuele opzeggingen dienen uiterlijk 1 november voorafgaand aan het beoogde jaar bij de ledenadministratie gemeld te worden.

De contributie bedraagt minimaal:

- voor jeugdleden tot 16 jaar	€ 7,50
- voor leden	€ 20,00

Uiterste inleverdata kopij Dompfoorn bij de redactie

voorjaarsnummer	20 februari
zomernummer	20 mei
herfstnummer	20 augustus
winternummer	20 november

Aanwijzingen voor auteurs

De Dompchoorn is bedoeld voor verenigings- en werkgroepnieuws, excursieverslagen en artikelen over natuur en landschap en het beheer en behoud daarvan. De nadruk ligt sterk op De Vijfheerenlanden.

Teksten graag als platte tekst aanleveren in een gangbaar tekstprogramma, zoals Word. Bijschriften bij foto's en tabellen liefst aan het eind van de tekst plaatsen; in de tekst zelf alleen de nummers van foto's en tabellen vermelden op de gewenste plek. Tabellen bij voorkeur los aanleveren als Excelbestand.

Foto's moeten van goede kwaliteit zijn en los (dus niet in de tekst) aangeleverd worden in hoge resolutie: minimaal 250 dpi, liever 300 dpi of meer. In byte: 1-4 MB.

De redactie kan een artikel inkorten of formuleringen wijzigen t.b.v. de leesbaarheid.

INHOUDSOPGAVE

- 02 Van de bestuurstafel
- 03 Pagina voor de jeugd
- 04 Natuur-Aventuren in de Vijfheerenlanden
- 06 De Notre-Dame is een stedelijk natuur-reservaat voor wilde dieren
- 10 Impressies vogelcursus 2025
- 24 Activiteitenpagina
- 25 Exposities in De Schaapskooi
- 26 Kort verslag excursie Oude Buisse Heide
- 27 Excursie Korendijksche Slikken
- 32 Vogels kijken en voorjaar vieren in Vijfheerenlanden
- 34 Nationale Vogelweek 2025, excursie Heukelum
- 36 Natuur in en rond de Grote Kerk in Vianen
- 40 Uitje van Heerlijkheid Vijfheerenlanden

Rabo ClubSupport 2025

Zoals ieder jaar doen we weer mee met de ClubSupportactie van de Rabobank.

Onze doelen zijn dit jaar:

- Aanschaf van nieuwe tuinbanken.
- Investeren in spullen voor de jeugdactiviteiten.

Dus Rabo-leden, opgelet, en denk aan ons wanneer u in september weer kunt stemmen.

Bij voorbaat onze hartelijke dank!

*Voorzijde omslag: Echte koekoeksbloem (Silene flos-cuculi)
in de Everdinger Waarden. Foto: Gerda van Blanken.*

Openingstijden van Natuurcentrum De Schaapskooi:

Op donderdag: 19.00 – 23.00 uur

Op zaterdag: 13.00 – 16.00 uur

Kijk voor de laatste berichten op onze website: www.natuurcentrum5hl.nl

VAN DE BESTUURSTAFEL

Jaarvergaderingen zorgen nogal eens voor een bestuurswissel. Zo ook bij de laatste jaarvergadering van onze vereniging. Voorzitter Christa Hendriksen had al aangekondigd haar huidige werkzaamheden als wethouder van Hardinxveld-Giessendam niet te kunnen combineren met haar bestuursfunctie. Na drie jaar als secretaris durft ondergetekende het wel aan om het voorzitterschap over te nemen. Christa laat een bloeiende vereniging na die bol staat van de activiteiten voor jong en oud. U leest daar van alles over in dit nummer van *De Domp-hoorn*. Uiteraard wil ik nogmaals Christa hartelijk danken voor haar inzet.

Ook Henk Looij heeft het bestuur verlaten. Gelukkig blijft hij wel al zijn activiteiten voortzetten, maar niet meer als bestuurslid. We zullen zijn inbreng en visie op de vereniging erg missen. Ook hem wil ik hartelijk danken voor zijn inzet. Anita Koene heeft zich bereid verklaard de rol van secretaris op zich te nemen. Dat is erg fijn en we heten Anita dan ook meer dan welkom.

Dat betekent wel dat we alsnog vacatures binnen

het bestuur hebben. We zouden het bijvoorbeeld fijn vinden als er iemand voor de pr-activiteiten van de vereniging gaat zorgen. Meldt u zich gerust aan!! En bestuursleden met een algemene functie zijn ook zeer welkom. Op de jaarvergadering werd ook naar de financiële situatie van de vereniging gekeken. We kunnen gerust stellen dat die gezond is. Maar de ambities zijn ook hoog. Zo loopt er inmiddels een traject om de huidige tent achter de Schaapskooi te vervangen door een vast gebouw. Helaas is de gemeente nog niet zo enthousiast om dit zonder meer goed te keuren, maar we zijn in gesprek.

In samenwerking met de gemeente komt er trouwens nog een mooi traject aan. Al eerder maakten we nestkasten en egelkasten. Op onze Open Dag (komt allen!!) hopen we ditmaal vleermuiskasten uit te reiken. We hebben al een aantal prachtige maanden achter de rug, ik wens u ook een zeer aangename zomer toe. Ik hoop u te mogen ontmoeten tijdens een van onze activiteiten.

Frans Broekhof

De nieuwe voorzitter Frans Broekhof overhandigt aftredend voorzitter Christa Hendriksen een afscheids-presentje. Foto: Henk Looij.

Terugkijken

Scholen

.De maanden januari en februari stonden in het teken van het maken van vogelvoer met groepen op diverse basisscholen. Enkele tientallen keren bezochten we een school. De kinderen deden enthousiast mee en de leerkrachten genoten.

Zo kwam er het idee om uilenworkshops aan te bieden aan de scholen. Daar werd in maart/april veel tijd aan besteed. De uilenballen vlogen als zoete broodjes over de toonbank. Inmiddels is de voorraad flink geslonken.

Onze eigen activiteiten

De drie struintochten op zaterdagen trokken nauwelijks belangstelling. De ene keer dat het wel door ging was voor de kinderen een leuke en interessante ervaring. De uilenmiddagen in februari in de Schaapskooi trokken zo'n 30 kinderen met begeleiders, dat was dus zeker de moeite waard.

Overige activiteiten op verzoek

Drie keer werd er een middag verzorgd voor ouders met een presentatie over diverse onderwerpen. Ook een kinderfeestje over uilen werd er gegeven. En een aantal ouders die thuisonderwijs geven, vroegen ons een viertal activiteiten met hun kinderen te doen.

Komende activiteiten

Voor de Groene Weelde in Schoonrewoerd verzorgen we een zestal workshops op woensdagmidda-

gen. Kinderen kunnen hieraan deelnemen, buiten schooltijd.

En voor de maanden mei-juni geven we scholen de mogelijkheid mee te doen met natuuravonturen. Zie de flyer op pagina's 4-5 van deze *Domphoorn*. We wachten de respons af.

Slootjesdag in de Vijfheerenlanden

De nationale slootjesdagen zijn in de week van 8 juni. Bij ons kan men terecht op **zaterdag 28 juni**. *Mogelijk moeten we deze dag verzetten als de slootkanten nog niet gemaaid zijn. Kijk dus op de website.*

De slootjesdag houdt in dat we slootbeestjes vangen achter de Schaapskooi, en gaan bekijken. Vooraf vertonen we een diaserie over het slootleven. De activiteit is van 10 tot 12 uur.

- Begeleiders kunnen gratis meedoen.
- De kosten bedragen 3 euro per kind, inclusief materialen, appelsap en koekje.
- Opgeven is nodig via chr.kramer@outlook.com
- Opgeven kan tot en met de dag voor de activiteit.
- Locatie: Natuurcentrum De Schaapskooi, Overboeicop 15, Schoonrewoerd.

Overige activiteiten?

Mogelijk worden er nog meer jeugdactiviteiten georganiseerd. Kijk dan op onze website www.natuurcentrum5hl.nl. En als u een uitje in de natuur wilt, met school, familie of club, wandelend of fietsend? Informeer naar de mogelijkheden.

In 2021 was de slootjesdag heel leuk. Nico van Ganzewinkel maakte toen deze foto's.

Natuur-Avonturen

in de Vijfheerenlanden
mei-juli 2025

Voor en met alle groepen
van de basisscholen

Na het succes van de workshops
vogelvoer maken in januari en februari,
en de workshops uilen en uilenballen pluizen
in maart en april gaan we verder met:

Natuur-Avonturen in de VHL

Alle groepen van alle scholen worden
uitgenodigd om deel te nemen aan dit
nieuwe project.

Opzet:

In de VHL hebben we een aantal locaties
gekozen die geschikt zijn om met een groep
basisschoolkinderen te bezoeken.
Gemakkelijk bereikbare plekken waar van
alles te ontdekken is. Denk aan vogels, in-
secten/beestjes, bloemen, die met elkaar in
zo'n gebied leven en van elkaar afhankelijk
zijn.

Werkwijze:

De groep komt met eigen vervoer naar een
zelf gekozen locatie. Genoeg begeleiders
namens de school (per 4-6 kinderen één
begeleider).

Ter plekke

gaan de kinderen op zoek naar.....

Onze vrijwilligers

helpen de groepjes leerlingen.

Benodigdheden:

Wij zorgen voor alle materialen.
De school zorgt voor iets te drinken/eten.

Aansprakelijkheid:

De school is verantwoordelijk voor de
veiligheid, neemt EHBO spullen mee en
zorgt voor pedagogisch toezicht.

Wat gaan de kinderen doen?

- Speuren naar allerlei vogels.
- Bijzondere dieren zoeken: bijvoorbeeld de bever, uilen, oeverzwaluwen, wilde bijen, ...
- Insecten/kleine beestjes zoeken, vangen, bekijken, en weer loslaten natuurlijk!
- Wilde bloemen plukken, daarna opplakken om als werkstukje mee naar huis te nemen.

Periode:

19 mei – t/m 11 juli 2025

Tijdsduur:

1- 1,5 uur

Welke dagen:

maandag tot en met vrijdag

Doelgroep:

groep 4 - 8

Kosten:

3 euro per kind

Locaties:

zie hiernaast

Aanmelden:

via chr.kramer@outlook.com

o.v.v. soort groep, aantal ll,

voorkeursdata, tijd,

gewenste locatie)

Mogelijke locaties om uit te kiezen zijn:

Schaapskooi, Schoonrewoerd, Overboeicop 15
Wiel van Bassa, Schoonrewoerd, Kerkweg P
Fort Everdingen, Everdingen Lekdijk 1 (bij het Fort)
De Put, Hagestein, Parkeerplaats
Loswal, Ameide, Buitendijks (bij de Loswal)
Polder De Eng, Kedichem, (bij het Dorpshuis)
Galgenwaard, Oosterwijk, Lingedijk
Middelwaard, Vianen, (bij recreatieplas)
Pontwaard, Vianen (bij de Buitenstad)
Viaanse Bos, Vianen, Speelkasteel
Kersbergserak, Lexmond, (bij de jachthaven aan de Lek)
Zouweboezem, Lexmond, Boezemweg
Groenstrook, Leerdam, Basisschool de Sterrekijker
Stadspark Leerdam, Jachthaven De Horn
Broekgraaf natuur, Leerdam, Koenderseweg – Meerblauw
Natuurtuin Varsseveld, Wilna, wijk Varsseveld, Leerdam
Kasteelplaats, Leerdam, Recht van ter Leede
Bosje Loosdorp, Leerdam, Recht van ter Leede
Quakernaak, Meerkerk, Kanaaldijk

Suggestie van de school voor nog een andere locatie?
We vernemen het graag!

Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden - Overboeicop 15 - 4145 NN Schoonrewoerd
www.natuurcentrum5hl.nl / info@natuurcentrum5hl.nl

De Middelwaard bij Vianen, een van de mogelijke locaties. Begin juli kleuren grote delen rond de plas geel door de bloei van sikkellaver, geel walstro en jakobskruid. Het ruikt er dan ook lekker!

DE NOTRE-DAME IS EEN STEDELIJK NATUURRESERVAAT VOOR WILDE DIEREN

Marianne Miltenburg

De heropening in Parijs van de Notre-Dame-kathedraal in december 2024 markeert niet alleen een architectonische triomf voor de Fransen, maar brengt ook hoop voor de terugkeer van diverse beschermde diersoorten. De Liga voor de Bescherming van Vogels (LPO) heeft hierin een cruciale rol gespeeld. Hierdoor kan de Notre-Dame weer net als vroeger een 'stedelijk natuurreservaat' vormen voor allerlei dieren, van torenvalken tot bijenvolken.

De Notre-Dame is meer dan een kathedraal; het is een uniek stedelijk ecosysteem. De hoge structuur, met haar talloze verborgen spleten en originele middeleeuwse gevelopeningen – oorspronkelijk bedoeld voor bouwbalken

– biedt een perfect toevluchtsoord voor stadsdieren. Terwijl Parijs moderniseerde en natuurlijke habitats verdwenen, werd de kathedraal steeds belangrijker als schuilplaats voor wilde dieren.

De twee torens aan de westzijde, gezien vanuit het zuidwesten. Foto: Pascal Lemaître.

Torenvalken kiezen vaak grote en hoge gebouwen om te nestelen. Bron: Pixabay.

Torenvalken en de Notre-Dame

De band tussen torenvalken en de Notre-Dame gaat terug tot minstens 1840. Ze verdwenen tijdelijk rond 1870, maar keerden halverwege de 20ste eeuw terug naar hun unieke plek. Het broedseizoen van de torenvalken is een bijzonder schouwspel. In maart en april, tijdens de paarvorming, vertonen ze acrobatische vluchten met veel geluid.

Daarna volgt een stille periode waarin het vrouwtje broedt terwijl het mannetje voedsel aanvoert.

Brand

De dramatische brand van 2019 verdreef een torenvalkenpaar dat zich net voorbereidde op het nestseizoen. Hoewel ze later probeerden terug te keren, werden ze afgeschrikt door de drones

Luchtbogen en ornamenten van de Notre-Dame. Foto: Pascal Lemaître.

die voor metingen werden gebruikt. Een hoopvol teken kwam in 2022, toen een koppel succesvol broedde in een torenspits achter de Noordertoren. Volgens Elsa Caudron, projectleider bij LPO Île-de-France, is de architectuur van de Notre-Dame bijna perfect ontworpen voor wilde dieren:

“Je hebt de mussen die achter de beelden kruipen, en de valken die in de torenspitsen nestelen. Met de nabijgelegen Square Jean-XXIII en de Seine als voedselbronnen is het een ideale habitat.”

Vogelschuilplaatsen

De LPO heeft sinds 2022 nauw samengewerkt met de restauratieteams om de wilde dieren te beschermen. Dit omvatte technische beoordelingen van nestplaatsen, training voor bouwteams in het herkennen en beschermen van wilde dieren, met regelmatige inventarisaties. De gemeente Parijs wees bovendien de omliggende pleinen aan als vogelschuilplaatsen, wat het grootste netwerk van zijn soort in Frankrijk werd.

Niet alleen de Notre-Dame

De Notre-Dame deelt haar rol als stedelijk natuurreservaat met andere Parijse monumenten. De Eiffeltoren, Arc de Triomphe, en Sacré-Coeur huisvesten ook torenvalken, die een voorliefde lijken te hebben voor hoge gebouwen met raamloze gevels en vrij uitzicht. Elsa Caudon, projectleider Natuur in de Stad en Ruimtelijke Ordening bij LPO Île-de-France:

“De valken probeerden na de brand terug te komen naar hun nest, maar de drones die de metingen uitvoerden schrikten hen af, dus vertrokken ze.”

Op 5 december 2024 gaf de LPO Île-de-France op haar website aan dat in 2022 een koppel (oorspronkelijke bewoners?) zich had kunnen voortplanten in een torenspits achter de Noordertoren van de Notre-Dame. Volgens Elsa Caudron vestigen wilde diersoorten zich nu weer in het monument dankzij de herwonnen rust:

“Het is een architectuur met veel overstekken, uitsparingen, met beelden, het is er bijna voor ontworpen. Je hebt bijvoorbeeld de mussen die achter de beelden kruipen, en dan heb je de valken die in de gaten in de torenspitsen nestelen. Daar maken ze kleine huisjes van, het is echt perfect. En vergeet vooral de omgeving van het gebouw niet, met de struiken van Square Jean-XXIII en de Seine, die hen voedsel bieden.”

Beschermde torenvalk

Torenvalken zijn bekend om hun karakteristieke ‘bidden’ - het stilhangen in de lucht boven hun jachtgebied. Gedurende de maanden maart en april, de maanden van paarvorming, mogen ze nooit gestoord worden. Het paren geeft een schouwspel van acrobatiek, van kreten, en van onophoudelijk komen en gaan. Daarna volgt een maand van stilte, waarin het vrouwtje bezig is met broeden, terwijl ze door het mannetje van voedsel wordt voorzien. De torenvalken van Parijs jagen voornamelijk op woelmuizen in het open land rond de hoofdstad (bijvoorbeeld Bois de Vincennes), maar tijdens het broedseizoen, om de jongen te voeden, vangen ze ook veel mussen.

In Nederland was de torenvalk lange tijd de talrijkste broedende roofvogel. Tegenwoordig is die plek ingenomen door de buizerd. Door gebruik van landbouwgif daalden de landelijke aantallen van de torenvalk rond 1960. Na een verbod op dat landbouwgif namen ze weer toe, maar sinds 1990 dalen de aantallen weer. In ons land staat de torenvalk op de Rode Lijst, want het gaat slecht met de muizen etende roofvogel. Daarom vragen de Vogelbescherming en Sovon samen met enkele andere organisaties extra aandacht voor de torenvalk, want 2025 is het Jaar van de Torenvalk.

Door brand verjaagde dieren

Gelukkig zorgde de vogelbeschermingsorganisatie LPO ervoor dat de Notre-Dame weer een toevluchtsoord werd voor wilde dieren in de stad. Deze samenwerking omvatte technische beoordelingen om potentiële nestplaatsen te identificeren en evalueren, samen met voorstellen voor habitatverbeteringen. Bouwteams en ambachtslieden kregen training om wilde dieren te herkennen en te beschermen tijdens hun werk, terwijl LPO-natuuronderzoekers regelmatig inventarisaties uitvoeren van de soorten die op de locatie aanwezig zijn. Parijs wil de pleinen rond de kathedraal aanwijzen als vogelschuilplaatsen en dat vormt meteen het grootste netwerk van Frankrijk.

Een bredere missie

De restauratie van de Notre-Dame is onderdeel van een grotere beweging van de vogelbeschermingsinstantie om de biodiversiteit op historische en culturele locaties te beschermen. In 2022 installeerde LPO PACA bijvoorbeeld nestkasten voor gierzwaluwen en zwaluwen op de kathedraal Notre-Dame-et-Saint-Arnoux in Gap. De organisatie voerde ook ecologische beoordelingen uit voor

Torenvalk met prooi. Foto: Hille de Bruin.

zeven kathedralen in de regio. Ondertussen houdt LPO Occitanie toezicht op een paar slechtvalken die sinds 2001 nestelen op de kathedraal van Albi. Momenteel maken negen locaties, waaronder het Château d'Angers en het Saint-Cloud National Estate, deel uit van het LPO vogeltoevluchtsnetwerk.

De gerestaureerde kathedraal is niet alleen een bewijs van architectonische veerkracht, maar ook een baken van hoop voor stedelijke wilde dieren, wat bewijst dat zelfs in het hart van een bruisende stad de natuur een thuis kan vinden. Dankzij zes jaar hard werken met het Liga is de restauratie uitgevoerd op een manier die de toegang voor vogels en vleermuizen behoudt. De kathedraalvogels zijn weer teruggekeerd.

Bijen

De Notre-Dame heeft ook een bijzondere bijenpopulatie: De circa 200.000 bijen uit de bijenkasten op de kathedraal hebben de brand in 2019 overleefd, tot grote opluchting van imker Nicolas Géant. De drie bijenkasten - met elk zo'n 60.000 bijen - werden in 2013 op het dak van de sacristie geplaatst om bij te dragen aan de biodiversiteit in Parijs. De diertjes zijn van een soort die als belang-

rijkste eigenschap heeft dat ze goedaardig zijn, een belangrijke eigenschap in de stad. Na de brand was op de satellietbeelden te zien dat ze in en uit de kasten vlogen.

Dank

Beaucoup de reconnaissance à Pascal Lemaître pour sa aimable permission d'utiliser ses photos. Ook nogmaals dank aan Hille de Bruin voor het beschikbaar stellen van honderden prachtige foto's.

Websites

Filmpje over de torenvalken van de Notre-Dame:
<https://www.youtube.com/watch?v=cB386uQVrts&t=19s>

Officiële website van de kathedraal:
<https://www.notredamedeparis.fr/>

Ligue Française pour la Protection des Oiseaux:
<https://www.lpo.fr/>

Telprojecten in het **Jaar van de Torenvalk**:
<https://sovon.nl/tellen/telprojecten/jaar-van-de-torenvalk>

IMPRESSIES VOGELCURSUS 2025

In de eerste helft van 2025 was er weer een vogelcursus voor beginners (en iets gevorderden, want sommige deelnemers deden ook al in een vorig jaar mee).

Mariëtte van Koevorden en Chris Kramer schreven weer prachtige sfeerverslagen van de excursies die bij de cursus hoorden. De eerste zeven volgen hier.

Excursie 1 - Middelwaard en Viaanse Bos, zaterdag 22 februari 2025

Teleurstellingen

"Het wordt een kort verslagje", concluderen we, na afloop, op de parkeerplaats Middelwaard bij het Viaanse Bos. "Je kunt ook schrijven over de vogels die we niet gezien hebben", grapt er één. Tja, vogelen is soms ook gewoon dealen met teleurstellingen en verwachtingen bijstellen. Dat het vandaag regent bijvoorbeeld. Daardoor laten minder vogels zich zien. In tegenstelling tot gisteren, een zonovergoten lentedag. Om maar te zwijgen van de waarnemingen gisteren, waaronder roerdomp en zeearend. Al is zwijgen over vogels een haast onmogelijke opgave. De teleurstelling dat we geen ijsvogel zien, verbloemen we dan ook door onze mooiste ijsvogelwaarnemingen te delen. Dat de zeearend die een cursist had gefotografeerd een buizerd blijkt te zijn, moet ook even verwerkt worden. En dat de beloofde koffietafel bij het kasteel, bestaat uit je eigen thermoskan koffie, een nat bankje en een speelmast, was hopelijk geen al te grote tegenvaller voor de nieuwe cursisten. We lopen ook de spectaculaire massamigratie van de kraanvogels mis, die deze dagen ten oosten over ons land trekken, maar dat is een slechts een kwestie van op de verkeerde tijd op de verkeerde plek zijn. We staren naar de lege gaten in de kleiige, steile oeverwand in de Lek, maar het is nog te

vroeg voor de oeverwaluwen. Maar nee, ik ga niet schrijven over vogels die er niet zijn!

Ganzen

Altijd is er wel iets te zien als je de natuur intrekt. Zo ook vandaag! Op het strandje loopt een eenzame *scholekster*, Julia. Aan de overkant van de Lek loopt Romeo. Boven ons vliegen *Nijlganzen* over. Cursisten vertellen dat ze sinds de eerste theorie-cursus van afgelopen dinsdag nu eigenlijk pas weet hebben van zoveel soorten ganzen. Voorheen werd bij menigeen elke gans voor grauwe gans versleten. Nu is een *grauwe gans* met een wit kolletje om de snavel ineens een *kolgans*. Een woordspeling, dat kolletje. Eigenlijk verwijst het woord kol naar zwart vanwege de zwarte banden op de buik. Maar nu maken we het weer nodeloos ingewikkeld. De ganzen worden vrij goed herkend, totdat twee ganzen op de recreatieplas voor verwarring zorgen. Ze lijken sprekend op elkaar, maar de één is beduidend kleiner dan de ander. Is het dan een *grote Canadese gans* samen met een brandgans? Maar nee, bij deze twee is alleen de hals zwart, de kleine heeft geen zwarte buik zoals de brandgans. De één is groot, de ander klein. "Net mensen", reageert Chris laconiek die het gemêleerde groepje vogelaars overziet. Toch maar even het vogelboekje erbij pakken. Aha... je hebt een *grote Canadese gans* en een *kleine Canadese gans*!). Het verschil zit 'm, heel verrassend, in de grootte.

Spitfire

We passeren een wilgenbosje. In de kruin houden de *winterkoning*, *koolmees*, *pimpelmees*, *vink* en *houtduif* zich op. Maar op de stam beweegt ook iets: een *boomkruiper*. Als hij stilzit, zie je van deze afstand niks, dan valt hij gewoon tegen de stam weg. Maar als hij naar boven kruipt, dan zie je een klein wit buikje zich verplaatsen. Een vlucht *kieviten* wordt waargenomen. Je ziet het aan hun zwart-witte, afgeronde vleugels en de manier van vliegen: korte bochten maken en snel van hoogte wisselen, net een Spitfire. Een *kokmeeuw* met z'n donkere 'cockpit' vliegt even later in z'n eentje over. *Spreeuwen* zijn weer met meer, *aalscholvers* met weinigen.

Uitpluizen

Aan het einde van de recreatieplas gekomen, kijken we uit over een maanlandschap. Het grasland is vergeven van de molshopen. Echt honderden! In de verte zit een *buizerd* op een paaltje en bekijkt het landschap als ware het een tafel gedekt met honderden etensborden. Af en toe verschijnt er op één van de bordjes een stukje vlees, als een mol zijn snuitje naar buiten steekt om een luchtje te scheppen. Het is vaak zijn laatste ademtocht na een lange gang door ondergrondse krochten en een welkome aanvulling op het menu van de buizerd, een echte carnivoor. Hij is niet de enige vleeseter in dit gebied. Tussen die zwarte hopen ontwaren we merkwaardige witte pluizige vormen met een puntje eraan. Uitwerpselen? Van welk dier? Met een kenner loop ik terug naar de plaats waar we ze gezien hebben, dat klinkt makkelijker dan het is. Je hebt totaal geen ijkpunt tussen al die molshopen. Uiteindelijk vinden we ze toch en Piet weet ze te determineren. Het gaat om de uitwerpselen van een vos. Zijn maaltje heeft bestaan uit haas of konijn, vandaar het wollige pluiz. Of muis. De dode muis die we even later aantreffen is ook best wit en pluizig vormgegeven. "In de zomer zien uitwerpselen van de vos er vaak heel anders uit", vertelt Piet, "donkerder en vol pitjes van de bramen." Chris concludeert dat hij liever uilenballen uitpluist.

Vogeltelling

Hoewel hier in de uiterwaarden ontzettend veel *fazanten* voorkomen, laten vandaag slechts enkele zich zien. We lopen aan de andere kant langs de plas terug, opgewacht door een paar fraaie Schotse Hooglanders die ons echter totaal niet interessant vinden. Gelukkig hebben wij de keuze hen bovenlangs of onderlangs te passeren. In een slootje zien

we *krakeenden*, erachter op het grasland een flinke groep *brandganzen*. "Honderdvijftig", hoor ik zeggen. Bij nadere inspectie blijkt een beproefd rekenmodel toegepast. Je kijkt tussen duim en wijsvinger en telt het aantal vogels dat daartussen past. Je verplaatst je hand een paar keer opzij, totdat je de hele groep in beeld hebt gehad. Dus 30 ganzen tussen duim en wijsvinger en dat vijf keer, dan kom je uit op 150. Zo doen vogeltellers dat dus!

Waterkip

Een groep *meerkoeten* zwemt in de plas. Voor de zeearend zou het hier tafeltje-dek-je zijn met zoveel ganzen en meerkoeten! Een op de meerkoet gelijkend, overvliegend *waterhoentje* wordt door een cursist per ongeluk als 'waterkip' aangemerkt. "O nee", corrigeert hij zichzelf: "die ligt in de supermarkt". Na een modderbad bij het hekje, klimmen we op de dijk naast het Viaanse Bos en zien we eindelijk wat meer kleur: het felgroen van de *halsbandparkieten*. Iemand uit de groep heeft gehoord dat hun aantal, na jaren van toename, is gestabiliseerd. Goed nieuws, want deze ontsnapte volievogels zijn niet bepaald geliefd. De *sperwer* die overvliegt, kan op meer sympathie rekenen. Alhoewel, meerderen van ons hebben hem op bezoek gehad in de tuin en dan kan hij een ware slachting aanrichten, waardoor het daarna soms even stil is met de tuinvogels. Een *zwarte kraai* houdt zich op dat moment allesbehalve stil.

Sociaal

Bij het gedroomde 'kasteel' aangekomen zien we een *ekster* met takjes in de snavel naar een nest hoog in de boom vliegen. In de naastgelegen bomen die volhangen met elzenpropfen kwetteren mezen: *kool-*, *pimpel-* en *staartmezen*. Het zijn sociale vogels. Ze voeden zich met de zaden uit de elzenpropjes, zoeken beschutting tegen de regen en hebben het vooral heel gezellig met elkaar. Wij, vogelaars, hebben dat laatste ook. Als er lopend langs het Viaanse Bos naar de parkeerplaats niet veel meer valt waar te nemen, vertellen we elkaar gewoon sterke verhalen. Vogelaarslatijn zeg maar.

Nou, het valt toch best mee met de vogels die er wél waren? Hoe dan ook, we zijn lekker opgefriest deze zaterdagmorgen. En onze kennis ook!

Mariëtte van Koevorden

*) Naschrift van Chris: Ik heb nog even gezocht naar het voorkomen van de *kleine Canadese gans* in ons land. Enkele honderden, vooral in Noord-Holland. In Amerika heb je nog meer variaties, die soms naar Europa komen.

Grutto's. Foto: Hille de Bruin.

Excursie 2 - Everdinger- en Goilberdingerwaard- den, zaterdag 8 maart 2025

Everdingerwaard

Voorafgaand aan de excursie in de Goilberdingerwaard gaat een groepje van zo'n 15 vroege vogels vogelen in de Everdingerwaard en ziet daar de zon opkomen. Ik moet het doen met getuigenverslagen. Onze nationale vogel, de *grutto*, heeft voor de grootste verrassing gezorgd. Voor de beginners omdat dit de eerste ontmoeting is in het echt, voor de meer ervaren cursisten vanwege de enorme hoeveelheid grutto's bij elkaar. Ze verzamelen zich hier om op te vetten na de trek en vliegen dan in paartjes naar de weidegebieden. Andere weidevogels die gezien of gehoord werden, zijn *kieviten* en *tureluurs*. De *Cetti's zanger* die zich meestal vooral laat horen, heeft zich ook goed laten zien, evenals de rietgors op een paar meter afstand op het pad. In de vroege ochtendmist zorgde een groepje reeën voor een reeëfiek tafereel. Een enkeling heeft een *moeflon* gezien. Een wát?! Verschillende bronnen bevestigen de waarneming. Dit harige schaap met gekrulde horens komt van oorsprong van de eilanden Corsica en Sardinië. Al honderd jaar weten ze zich ook op De Hoge Veluwe te handhaven, hoewel, de laatste jaren ternauwernood vanwege wolvenvraat. Nu bevinden ze zich daar achter hoog schrikdraad, terwijl de moeflons hier, eigendom van een hobbyboer, niet binnen de hekken te houden waren en hun weg zochten naar de uiterwaarden van Everdingen. Het is duidelijk: mens en dier voelen zich hier thuis!

Tussenstop

In het midden van de twee excursie-locaties ligt Fort Everdingen. Die nacht niet alleen de verblijfplaats van vleermuizen, maar ook van mijn man, kleinzoon en mij. Vanwege de excursie én het mooie weer én het uitproberen van ons oude Franse camperbusje. Met open raam geslapen, ondanks de koude nacht, want op zo'n unieke locatie wil je natuurlijk wel wakker wor-

den met vogelgeluiden. De *zanglijster* is er al vroeg bij. Ik ook. Als ik naar buiten ga in pyjamabroek met verrekijker word ik uitgelachen door de *groene specht*. Aan de overkant van de fortgracht ontwaar ik een *gaai*. En tegen half negen mijn buurtjes, cursisten die ook besmet zijn met het vogelvirus. Ze rijden (!) op het klompenpad, navigatiefoutje van mij. Eén van hen draagt daadwerkelijk het naar dit schoeisel vernoemde pad. Na een kopje koffie, rijden we toch maar via het asfalt naar de parkeerplaats bij Caatje aan de Lek.

Goilberdingerwaard

De telescopen staan al opgesteld. Aan de overkant van het water zit een *ijsvogel*. Opgetogen speuren we naar iets blauws, maar hoe we ook zoeken, geen ijsvogel. Wat blijkt, zit ie met z'n buikje naar ons toe. Het oranjebruin valt helemaal weg tegen de struiken waar hij inzit. De zon is nu ook heel even weg, dus er valt geen licht op. We lopen gezamenlijk naar de overkant van dit plasje en een enkeling ziet 'm vliegen. De zon is er weer en de temperatuur loopt snel op naar ongekende hoogte voor de tijd van het jaar. Dit belooft wat!

Vier *hazen* rennen uitgelaten achter elkaar aan. De bokswedstrijd valt buiten ons blikveld. De *grote zaagbek* stijgt met z'n aparte manier van vliegen op. Opvallend in de vlucht zijn de witte vlekken, wordt ons verteld. En, dat de middelste zaagbek vooral bij zee voorkomt. Op de paaltjes aan de overkant van de Lek klitten de *kieviten* samen. Er zwemt en duikt van alles, zowel links op de waterplas als rechts op de rivier: *kuifeend*, *slobeend*, *bergeend*, *wilde eend*, *smient*, *wintertaling* en de bekende *gansensoorten*. Een koppel *knobbelswanen* maakt een sierlijke landing terwijl de *kleine zilverreiger* vanaf de waterkant toekijkt. Op de Lek voeren twee *futen* een prachtige balts uit. Vlak bij een krib houdt een *dodaars* ons flink bezig. Als iemand wijst, duikt hij meteen weer onder en is het maar de vraag waar hij weer opduikt. Stel daar je telescoop maar eens op in! Kan de *dodaars* hinniken? De vraag komt van een paarden'meisje'. Ik hinnik van het lachen, maar het blijkt serieus zo te zijn. Het mannetje hinnikt als onderdeel van het baltsgedrag.

In de struiken langs het pad valt met name de *heggemus* op. Een einzelgänger en geen

familie van de mus! Maar zingen dat hij kan, vaak in het bovenste topje. Dan draagt het geluid ver. Andere zangers die we horen zijn de *tijftjaf*, die is vroeg terug dit jaar, de *merel*, *rietgors* en *Cetti's zanger*. Op de fundering van de kazemat midden in het water scharen *scholeksters* en zit een *aalscholver* met de vleugels gespreid. Daarnaast zwemmen dicht bij elkaar: *slobeend*, *tafeleend*, *fuut én... brilduiker*. Een plaatje! Ook mooi in één beeld: *bergeend* en *scholekster*. Ware kunst! Net als twee witte *lepelaars* tegen de blauwe lucht. Aan de oever zien we volop beversporren. Het gaat (te) goed met de *bever*. Maar ja, hij heeft hier dan ook geen natuurlijke vijanden. Hooguit de mens en dan vooral z'n vervoermiddel. Aan de overkant van het water zien we een groep van zeven *wulpen* foerageren, achter de *brilduiker*. Grappig om te zien, met het brilletje op z'n neus ofwel witte vlek op de snavel. Misschien niet zo spectaculair als de *brileider* die al enige tijd bij Texel wordt gezien, maar toch leuk! Wat betreft de wulpen, tijdens de lezing over de Wetlands Flyway is verteld dat de uiterwaarden hier één van de beste overnachtingsplekken voor wulpen in ons land zijn! Terwijl we al even aan de oever staan, vliegt ineens een *roerdomp* weg, een paar meter bij ons vandaan. Het verrassingseffect is zo groot dat de ontdekker pardoes vergeet een foto te maken. Maar als ik de contouren van ons camperbusje ontdek op het fort en me afvraag wie er met mijn man staat te praten, komt de paparazzo meteen in actie.

Bij de sluisinlaat zien we één *staartmees*, vreemd. Gelukkig spotten we even later een tweede. Ha, eindelijk de eerste roofvogel: een *buizerd*. Als hij iets lager overkomt wordt het een *jonge havik* en bij nabestudering van de foto's blijkt het toch een *sperwer*. Bij twijfel is het boekje *'Vogeldeterminatie – ontdek de verschillen tussen vergelijkbare soorten vogels'* een uitkomst.

Op en rond het bankje naast de sluisinlaat gaan de rugzakjes open: koffie! Dan splitst de groep in drieën. Het groepje dat het pad naar het fort neemt, hoopt de *goudvink* te spotten, die zojuist door een andere vogelaar is gezien. We zien de *'gewone' vink* en de *roodborst*. Gecombineerd maakt dat ook een goudvink, toch?

Mariëtte van Koevorden

'Reeëfiek' tafereel in de Everdinger Waarden. Foto: Margriet Hakkesteeft.

Laatste uurtje

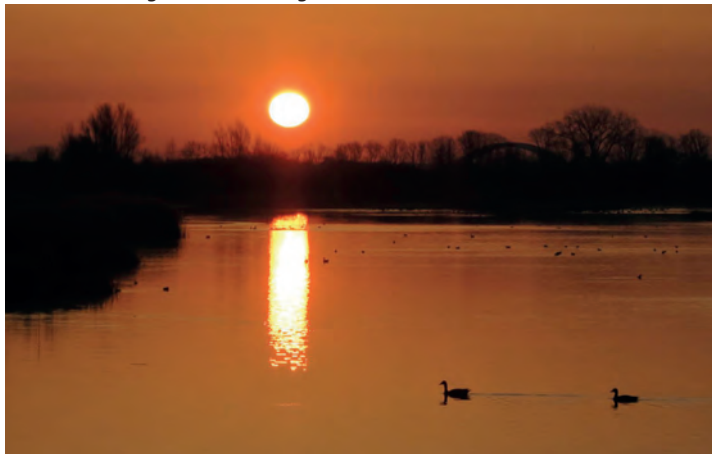
Om half twaalf werd de groep ontbonden bij het Cetti's zangers-theater aan de Lek, achter fort Everdingen. De meeste deelnemers liepen via de Lekdijk terug naar 'Cattje aan de Lek'.

Zeven personen liepen nog wat verder in de uiterwaard richting Everdingen. We werden nog getraakteerd op een zingende en baltsende *graspieper*. Ook het mannetje *roodborsttapuit* liet zich bewonderen. Enkele honderden *grutto's* verbleven nog in de plas. De *buizerd* draaide rondjes op de opstijgende warme lucht. Daarna keerden we om. Ook wij liepen nog langs de fortgracht en probeerden de *goudvink* te horen/zien. Dat lukte niet helaas. Wel een zingende *roodborst*! En wij werden gespot door Mariëtte, die als tijdelijke bewoonster op het fort ons toezwaaide. Op de Goilberdingerdijk gingen we linksaf. Er zat nog een *torenvalk* in een boom binnendijks. Die vliegt meestal gauw weg, maar dit keer niet zonder een muisje te snacken.

U begrijpt: het was een schitterende ochtend aan de Lek. En de vroege voorexkursie werd gewaardeerd, niet in het minst door hen die wegens verplichtingen later op de ochtend anders niet gekomen waren. Dus: een volgende keer weer om 7 uur op pad??

Chris Kramer

Zonsopgang boven de Everdinger Waarden. Foto: Margriet Hakkesteeft.

Excursie 3 - Linge-oevers Kedichem en Heukelum, zaterdag 22 maart 2025

Kedichem, polder De Eng, Linge-uiteerwaard

In Kedichem parkeren we de auto en worden begroet door een zingende *merel*. We lopen de dijk op en worden meteen geconfronteerd met een droevig dierenlot: talloze platte padden. Eentje zit nog in 3D versuft op het wegdek en wordt geholpen met oversteken. De amfibieën migratie is dit jaar relatief vroeg begonnen.

Verderop gaan we naar beneden en zien langs het pad *staartmezen*, *kneutjes* en de *winterkoning*. Dat kleine vogeltje draagt een groot aantal dialectnamen: ik hoor Jan Teunissie en Klein Jantje voorbijkomen. Een ander kleintje, de *tijftjaf* zien en horen we vandaag bijna onafgebroken. Blikvanger in de vroege ochtendzon: een *groenling* luidkeels zingend vanuit een boomtop. Prachtig dat geelgroen oplichtende buikje en dat felgele streepje langs de vleugel! De *groenling* heeft een typische vinkensnavel en vrijwel alle vinkensoorten hebben een inkeping in staart, leren we. Iets verderop zit een *putter*. We horen de roep van de *groene specht* en *fazant* en waar komt toch de zang van de *Cetti's zanger* vandaan? Op de waterplas *kuif*-, *tafel*-, *krak*- en *wilde eend*. Overvliegende: *blauwe reiger* en *ooievaar*. Terug in het dorp doet de *heggenmus* ons uitgeleide.

Heukelum, Rondje Koornwaard langs de Linge

In Heukelum lopen we langs velden met voetballers én, daar kijken we toch liever naar: velden met vogels. De score: in de verte een *buizerd* nest en in het weiland *kieviten*, *scholeksters* en *fazanten*. In de hoge bomen naast de Appeldijk ontwaren we een *grote bonte specht* en *staartmeesjes*. We steken de dijk over. Het is nog rustig in het riet, zo niet boven de hoge bomen waarin raven broeden. We zien drie zwarte vogels boven de boomkruinen met elkaar bakkeleien: één *raaf* en twee *kraaien*. De raaf vliegt zelfs even ondersteboven.

Dan op een weiland naast een bosje twee *koperwieken*, en nog één en... nou ja, ineens zijn het er

tientallen. Ook mengen zich zeker tien *zanglijsters* en een groep *spreuwen* in dit bonte gezelschap. Er had ook zomaar een beflijster tussen kunnen zitten, maar helaas. De bessen beginnen op te raken, dus wordt er laag bij de grond gefoerageerd. We speuren nog naar kramsvogels, die trekken nogal eens samen op. Zeer binnenkort gaan ze weer naar Scandinavië. Iets verderop treffen we nog een groepje *smienten*, veel zijn ook al vertrokken, een *aalscholver* en buitelende *kieviten*.

Bij het bankje naast het sluisje twee *holenduiven*, iets gedrongener dan de *houtduif*. Het is nog te vroeg voor de zomertortel, die hier elk jaar wel een keer wordt waargenomen. Deze staat op de rode lijst, maar dat komt vooral doordat hij in Zuid-Europa op het menu staat. Niet langer vermeld naar onze zuiderburen, zijn de (Vlaamse) *gaaien*. We zien er maar liefst vijf bij elkaar in een boom. In de kleuren van de gaai bloeit al een enkele lila pinksterbloem en blauw ereprijs. Even verderop staan sommigen naar de paarden te kijken, denken we. Maar nee, het gaat om de *witte kwikstaart* die erbij loopt. En net voor we de dijk opklimmen zien we weer staartmeesjes maar deze keer, jawel, de *witkoppige staartmees*. Uitleg niet nodig.

Langs de Koornwaardse Plas lopen we terug. Naast diverse watervogels twee *kleine mantelmeeuwen*. De grote mantelmeeuw komt blijkbaar alleen bij zee voor. De oversteek met het pontje gaat gelukkig goed, al vergt het wel wat geduld met een grote groep. Als laatste groepje staan we heel even met de rug naar het pontje toe, behalve één. Net als we het over de *ijsvogel* hebben, ziet hij 'm vliegen. Jaja, hoe toevallig! We wantrouwen de waarneming, of doen alsof, maar nemen het uiteindelijk toch voor waar aan. Op de plek waar de ijsvogels altijd voorkomen, zijn ze vandaag niet te zien. Die was immers uitgevlogen naar het pontje. Na de overtocht wordt nog een *sperwer man* gezien en later een *sperwer vrouw*. Tussendoor staan we met een klein groepje te luisteren naar een bepaald roepje, maar zelfs Merlin biedt geen uitkomst. Chris houdt het op een koolmees met een leuke band. Op hetzelfde moment roepen enkele overvliegende *kramsvogels* om aandacht. In het 'bos' horen we van alles door elkaar zingen: *zanglijster*, *pimpelmees*, *koolmees* en *tijftjaf*. Wat een concert!

Na 5 ½ uur (!) vogelen gaan de echte diehards nog even bij de broedende *zeearend* in Gellicum kijken. Vanaf twee plekken is deze goed te zien, al staat de zon soms hinderlijk op de achtergrond. Ook bij de Lek en Zouweboezem worden tegenwoordig zeearenden waargenomen, dus we gaan ze vast vaker zien!

Mariëtte van Koevorden

Excursie 4 - Asperen, Acquoy en Lappenheide, zaterdag 5 april 2025

Voorexkursie Rondje Asperen

In alle vroegte loopt een klein groepje vogelaars vanaf de Voorstraat in Asperen langs de vestingwal naar het industrieterrein. In het gietijzeren raampje van de oude molenstomp koestert een drielal *duiven* zich in de eerste zonnestralen. We doorkruisen het industrieterrein, hopen op een zwarte roodstaart. Helaas, het blijft bij een *Turkse tortel*, *merel*, *kauw* en *tijftjaf*. Achter het terrein ligt een bijzonder stukje natuur, onbekend bij de meesten van ons. Lange tijd staan we stil op het pad met aan weerszijden bomen en struweel, er gebeurt dan ook veel. We horen twee *grote bonte spechten* communiceren, zien een *fazant*, *zwarte kraai*, *staartmees*, *winterkoning*, *Cetti's zanger*. Een goed waarneembare *zwartkop* heeft veel noten op zijn zang. Steeds weer vliegt een kbv-tje over het pad die het lied 'van links, naar rechts' op de oortjes heeft staan. *Tijftjaf? Fitis?* We zwaaien met de verrekijker van links naar rechts, maar hij is ons steeds te snel af. Om ons het riedeltje van de *fitis* in herinnering te brengen, neuriet Chris van hoog naar laag: 't Is mooi weer vandaag en morgen regent het'. Nog een *roodborstje* en dan staan we in het open

veld. Hier groeien orchideeën... als de tijd rijp is en er ooit nog regen valt. Twee hazen zetten de achtervolging in. We lopen een dijkje op, een verhard pad. In een boom tegen de blauwe lucht een *duif*. Gewoon 'duif' mogen we dus niet zeggen van Chris. Wereldwijd heb je een paar honderd soorten duiven, in Nederland kennen we er slechts vier: houtduif, holenduif, stadsduif en Turkse Tortel. Vijf, als je de zeldzame zomertortel meetelt. We luisteren naar het lage koeren van de *holenduif*. We herkennen hem ook omdat hij gedrongener is dan de houtduif en een groenglanzende halsvlek heeft in plaats van een witte. De stadsduif lijkt weer sprekend op zijn wilde voorvader de holenduif, maar deze nazaat geeft de voorkeur aan de stad. Met een bocht lopen we om het ijsvogelplasje. De aangrenzende bewoners zien hier elke dag ijsvogels. Zij wel! Onderaan de trap hebben we prachtig zicht op de kerktoeren van Asperen achter een wolk geel raapzaad. En dan ineens lopen we zo vanuit de natuur het stadscentrum binnen.

Deelnemers aan excursie 4. Foto: Rob Hakkesteegt. Overige foto's: Mariëtte van Koevorden.

Chris komt een collega-vogelaar tegen met een wel heel bijzondere waarneming: ergens in de streek, de precieze locatie mag niet bekendgemaakt worden, is een buidelmee met pluiz in de snavel gezien! Hoopvol nieuws!

Excursie: rondje vanaf Fort Asperen, Langendijk, Acquoy, Lappenheide, langs Meerdijk terug

"We zijn met 22, we kunnen ook gaan voetballen", stelt Chris voor. Weinig respons. Te-piet: *scholeksters* boven ons. Vanaf de Langendijk zien we *merels*, *houtduif*, *fuut op het nest*, *grijske, Canadese en brandgans*. Af en toe een *groene specht*. En een nieuw ontdekte soort: de *boomgans*. Of toch een *Nijlgans* hoog in de boom? Iets verder langs het dijkje zien we een enorme beverburcht. Boven ons *boerenwaluwen*, ze zijn er weer! Een *sperwer* draait rondjes boven ons. Dan opwindig: een zeearend! Er worden foto's gemaakt, maar dan slaat de twijfel toe. Toch een bruine kiekendief? Zeker geen buizerd. 'Gidsen spreken elkaar nooit tegen', klinkt het. Mini-zeearend is het compromis. Foto wordt toch nog even geüpload, even wachten, en dan heeft ObsIdentify het verlossende woord: grijze zeehond! Langs het dijkje in het veld zien we enkele *kieviten* en *tureluurs*, *witte kwikstaart*, een stelletje *scholeksters* en *krakeenden*. Aan de andere kant, achter de boomgaard zit op z'n kast de *torenvalk*. Gaat nog een paar keer verzitten op een paaltje, maar laat zich goed door de lens bekijken.

Bij de bebouwing *huismussen*, *merels*, *eksters* en *vinken* en een uilenkast waaruit net een *steenuiltje* wegvliegt. Het geluk is weer aan enkelen voorbehouden.

Bij de scheve toren van Acquoy, waar mevrouw Pisa ligt begraven, houden we een koffiestop. De genen die iets verder lopen, om de kerk heen, treffen een bankje én een paartje *rietgors*. Onderweg naar de Lappenheide 3 *gaaien*.

Bij de waterplas is het een drukte van belang: *wilde, kuif-, krak-, tafel- en bergeenden*. Een *slobeend*, *meerkoeiten*, *aalscholvers*. Maar ook *kluten*, met hun prachtig zwart-wit design en vrolijk opwippende snavels. Gelukkig zijn de weidevogels hier ook vertegenwoordigd: *grutto's*, *kieviten* en *tureluurs*. Eén van elk op een rijtje in de lens is een uitzonderlijk mooi plaatje! Dolenthousiast worden we van twee *kleine plevieren*, die vlak voor onze neus een vleermuisachtige rondvlucht boven het water maken. Op het kleine zandstrandje vlakbij rusten ze even uit. Of gaan ze broeden? Ze hebben slechts een kuiltje in het zand nodig. Piet denkt dat ze denken: "Laten we hier maar gaan broeden, er komen dan wel mensen en auto's voorbij, maar dan blijven onze echte vijanden misschien op afstand." Na een lange rustpauze waarin ze alles goed hebben kunnen overdenken, rennen ze achter elkaar aan op hun dunne pootjes, die je bijna niet ziet. Wat een show geven ze weg in ons blikveld. De camera's klikten dan ook onophoudelijk. De steltlopers

verderop zijn *witgatjes*. Of bosruiters, maar dat verschil is zo klein. Best fijn dat er onder de doorgewinterde vogelaars ook weleens twijfels bestaan! We steken de Meerdijk over, lopen onderlangs terug naar het fort. De oogst is mager: een *zilverreiger*. Bij het bruggetje net voor het fort zwemt een gans met 10 ganzenkuikens. O nee, gans mogen we ook niet zeggen: *grauwe gans*.

Mariëtte van Koevorden

Na-excursie

Na afloop van de excursie bij Acquoy gingen een viertal personen toch weer even kijken bij de zeearenden. Na de berichten dat er jongen zouden zijn, waren we heel benieuwd. Je moet natuurlijk geluk hebben... Aangekomen op de betreffende plek, zagen we meteen een zeearend op het nest zitten, heel alert kijkend. Weinig beweging, dit is het dus... Misschien hebben we geluk en komt de andere zeearend straks terug met prooi. Er gebeurde verder niets. Het geduld raakt dan snel op, de magen beginnen te knorren, we gaan maar naar huis.

Opeens rennen er twee donkergekleurde reebok-

ken door het veld in oostelijke richting. De voorste is op de vlucht voor de andere: weg jij uit mijn territorium! We volgen ze met de verrekijkers, de achterste geeft de achtervolging op en rent ook weer terug richting het bosje. Eén van ons kijkt dan door de telescoop naar het zeearend nest. En... nu zitten er opeens twee volwassen exemplaren. Dan hebben we zijn komst net gemist. Het duurt maar even en de maaltijdbezorger vertrekt weer. We volgen hem, overal vliegen in paniek ganzen op. Ook een zwarte kraai komt er op af.

Met een paar grote cirkels in de vlucht verdwijnt hij richting het zuiden, naar de Waal. Inmiddels worden de jonge zeearendjes gevoerd. We kunnen ze niet echt zien, maar het gedrag van de oude vogel op het nest wijst onmiskenbaar in die richting.

Dit was het slot van deze opnieuw zeer geslaagde excursie. En na de waarnemingen van buizerds, torenvalken, sperwer, 'bruine kiekendief/mini-zeearend', een hoogtepunt: twee volwassen zeearenden met (onzichtbare mini) jonkies die gevoerd werden.

Chris Kramer

Excursie 5 – Zouweboezem, zaterdag 19 april 2025

Voorexkursie

Twee kilometer in bijna twee uur, met deze snelheid leggen we het stukje van de kleine parkeerplaats naast het viaduct aan de Zouwendijk naar het voetveer af. Misschien was het haasten om hier op tijd te komen, maar dan begint het grote onthaasten!

Het zou zomaar eens kbv-tjesdag kunnen worden, oppert Chris. Er zijn wel zo'n 15 soorten schat hij. In het riet voeren er twee de boventoon: *rietzanger* en *snor*. Letterlijk hoog daarbovenuit, in het topje van een boom, brengt de *zanglijster* een grote variatie aan herhalende deuntjes ten gehore. Je hoort er zelfs de scholekster in. *Tijftjaf*, *Cetti's zanger* en *winterkoning* zijn vandaag ook van de partij.

Op het pad naast het rietveld zit een *soepeend*. Volgens Chris een wilde eend gemengd met pekingeend. En nee, je vindt 'm niet onder een bepaald nummer op de menukaart. Er is de laatste tijd veel gemaaid in de Zouweboezem. Goed dat vogels keuze hebben: sommigen houden van oud riet, anderen geven de voorkeur aan nieuw riet. *Zwartkop*, *merel* en *roodborst* zingen het hoogste lied, maar doen dat vanuit een boom. Behalve riet zijn hier immers ook een kleine wilgenbosjes en natuurlijk open water. Ineens vliegen *gauwe ganzen* op. Je kunt het je haast niet voorstellen dat ze tot in de jaren '60 jaar zeldzaam waren. Door herstel van leefgebieden en het aantrekkelijke boerenland met

veel (bemest) grasland, zijn ze nu met zoveel, dat het weer zoeken is naar balans.

In de bomen langs het pad parallel aan de Oude Zederik strijken een *sperwer* en een *torenavalk* neer. *Bruine kiekendief* en *kievit* vliegen door. Op het vlonderpad horen we boven het geraas van auto's uit de *grote bonte specht*. Via een wiebelpad komen we bij het trekpontje dat uit de vaart is vanwege het broedseizoen. Een bord op de parkeerplaats had dit ons al verteld.

Terug op het vlonderpad blijken we midden in *fitis*-territorium te zijn beland. Wat gaan ze tekeer! Ineens zien we twee fitissen aaneengeklit vliegend elkaar de tent uit vechten. We lopen verder en horen 'koekoek', we kijken achterom en ja hoor, daar zit hij: hoog in het topje van een boom. Net terug van weggeweest, half april waren ze er weer. Twee *houtduiven* zitten romantisch te koekeloeren op een dikke tak.

Onder twee rustig zwevende *ooievaars* door haasten wij ons, de tijd vliegt, naar ons vervoersmiddel om huiswaarts te keren of de oostkant van de Zouwe te gaan verkennen.

Mariëtte van Koevorden

Hoofdexcursie

Met ongeveer 20 personen werd de excursie om 9.00 uur vervolgd. Vanaf de hoek Veldweg-Driemolensweg gingen we op pad. Het weer was perfect, jammer dat de wind uit de noordoosthoek kwam, het autogeraas van de A27 bleef ons achtervolgen. Petje af voor hen die op de fiets zijn gekomen!

Purperreiger in vlucht, gefotografeerd door Hille de Bruin.

De Zouweboezem gefotografeerd door een zwarte stern? Nee, ook dit is een foto van Hille de Bruin.

Het aantal waargenomen vogelsoorten liep snel op. Veel *kbv-tjes*, maar ook *watervogels*, *purperreigers* en *lepelaars*, *blauwe reigers* en prachtige baltsvluchten van *bruine kiekendieven*.

Van de eenden vermelden we *wilde eenden*, veel paartjes *krakeenden*, *tafeleend*, verderop een paartje *slobeenden*.

Veelvuldig lieten *Cetti's zangers* en *rietzangertjes* zich horen. Sommige geluksvogels zagen een *ijsvogel* langskomen. Een *visdieffe* stroopte een paar sloten af om een visje te dieven. Sommigen wilden nu toch eindelijk de *blauwborst* eens zien, en dat lukte vandaag ook!

Aan enkele *meeuwen* werd nauwelijks aandacht gegeven, maar dat gaat veranderen: een cursist heeft een *meeuwenboek* aangeschaft om zich te bekwalen in *meeuwendeterminatie*. We zijn benieuwd!

Roofvogels: een *sperwerman* kruiste ons pad, een *torenvalk* zat ons vogelaars enige tijd aandachtig te observeren. Hij kon ons waarschijnlijk niet op naam brengen. De *buizerds* lieten zich zien en vielen in het niet bij de *zeearend* die kwam overvliegen. Daan van der Vliet zag deze reus als eerste. Hij was dus niet voor niets ingevlogen voor deze excursie. Daan volgde drie jaar geleden als 13-jarige de vogelcursus en doet dit jaar mee met de verkiezing van 'Jeugdvogelaar 2025'. Succes Daan!

De *koekoek* liet zich enkele keren zien en horen. Het zien of horen van de vogels geeft ons de vrij-

heid om ze op ons lijstje te zetten. Al is het een hele kunst om een soort te zien én tegelijkertijd te horen. Zeker nu de blaadjes versneld de bomen gaan tooien. De sjouwers onder ons met telescopen en statieven mogen weten dat hun last als het ware verlicht wordt door de tevreden reacties van de kijkers. Wat was die *purperreiger* mooi in de telescoop!

Futen baltsend, aalscholvers, roerdomp, ooievaars, grauwe ganzen, Canadese gans, Nijlgans, fazant, waterral, meerkoeit, waterhoen, scholeksters, kieviten, tureluur, groenpootruiter, grutto, boerenzwaluw, witte kwikstaart, merel, zwartkop, grasmus, snorren, fitis, tijftjaf, koolmees, ekster, kauw, zwarte kraai, spreeuw, vink, rietgors. En... vast nog een paar vergeten.

We zochten nog tevergeefs naar jonge kieviten, al zagen we wel jonge grauwe gansjes en wilde-eendenkuikens. Onderweg spraken we enkele andere vogelaars. Men was bijvoorbeeld op zoek naar een buidelmee. "Bij ons in het Nijmeegse zijn ze wél te vinden!"

Rond 12 uur gingen de laatsten weer richting huis. Ze meldden nog enkele *zwarte sterns* gezien te hebben, dus binnenkort zullen de nestvlotjes weer gelegd moeten worden. Het was opnieuw zeer de moeite waard! Dan denken we ook aan de *konin-ginnenpages* die gespot werden vandaag.

Chris Kramer

Excursie 6 – Polder De Eng, Kedichem, zaterdag 26 april 2025 van 6.30-8.30 uur

We parkeren in de dorpskern van Kedichem en lopen de Lingedijk op, dit keer gaan we rechtsaf.

In de plas onderaan de dijk zien we de eerste vogels van vandaag: drie paar *grauwe ganzen* met bij elkaar zo'n 18 kuikens, *krakeenden*, *wilde eenden*. Het is nog wat mistig, maar toch ziet één van ons een foeragerende *kluut* in het ondiepe water. Die hadden we niet direct verwacht hier.

Bij de camping gaan we linksaf de zomerkade op. Ja, want polder De Eng is een uiterwaard, eigendom van Staatsbosbeheer. En is onderdeel van Natura 2000-gebied Lingegebied en Diefdijk-Zuid, gelegen in de provincies Gelderland en Utrecht. De Linge, onze langste rivier, is al eeuwen geen levende rivier meer, maar een soort boezem, die overtoellig water uit de Betuwe afvoert. Het zij zo.

We lopen door het laantje, omringd door kersenbomen. Bij het toegangshek gaan we rechtsaf. Er staat een paal waarvan het infobord is verdwenen. Wat zouden de regels zijn? Zodra we door het hek zijn gelopen, wordt de aandacht getrokken door diverse zingende vogels: *zwartkopjes*, *tijftjaffen* en een *grote bonte specht*. Die heeft hier al jaren een nest in holle bomen. Er wordt op een app een melding ontvangen van een *boomkruiper*. We zien hem niet.

Wat verder kijken we in zuidelijke richting naar de diverse boomtoppen, naar de duiven die daar zitten. Je weet maar nooit of die ene zomertortel daar te zien is.

Voor ons een rietveld met diverse boompjes en struiken. Het leefgebied van de snorrende *sprinkhaanzanger* of de tjirpende *snor*... We houden het op de eerste. Ook zoeken we naar de *rietgors* en de *blauwborst*. De rietzangers zijn opnieuw goed vertegenwoordigd. Verderop zien we vooral *krakeenden*, een groep *grauwe ganzen* zonder kuikens, enkele *kuifeenden* en een paartje *tafeleenden*. Eén gans lijkt een kruising van een grauwe gans en een kolgans. Tegen de zon in zien we een vrij grote roofvogel in een struikje zitten, als hij opvliegt wordt het een *bruine kiekendief mannetje*.

Inmiddels zijn we nog niet op de helft van de wandeling, maar de tijd is al weer flink gevorderd. Dan opeens een paar *zwarte sterns* in de lucht, even later ook een *visdiefje*. De vlotjes voor de zwarte sterns zijn onderweg. Enkele leden van de vogelwerkgroep zullen ze straks in het plasje langs de Linge leggen. In de hoop op een mooi broedseizoen.

Grasmussen, *groenlingen* en een *merel* verblijden ons met hun zang en verschijning. Dan klinkt er een *ijsvogel*geluid, en ja hoor, daar is er één. Er moet hier toch ergens een broedgeval zijn, of is het een exemplaar van de Gelderse kant, uit de Koornwaard?

Wat verder, in de top van een boompje, een zingend vogeltje. Door het tegenlicht is niet goed te zien welke kleuren het heeft, diverse lichte en donkere delen. Het beeld door de telescoop lijkt wel zwart-wit. Maar niet getreurd, het liedje verradt zijn naam, de *blauwborst*. Ja, hier zit hij ook al te zingen.

Dan trekt een *koekoek* onze aandacht, zonder geluid wordt hij nauwelijks herkend. Een broedende *zwarte kraai*, een *scholekster* en diverse kbv-tjes maken ons lijstje nog wat langer. De *winterkoning*, de *Cetti's zanger*, de *kneu* en de *boerenzwaluw* worden ook waargenomen.

Tussen alle *tijftjaffen* klinkt hier af en toe het liedje van een *fitis*. De *blauwe reigers* worden niet verward met de *purperreigers*, die hier in de buurt langs de Linge broeden.

Waar we nog op wachten: *bosrietzanger*, *spotvogel*, *kleine karekiet*, *braamsluiper* en *tuinfluiter*. Hopelijk bij de volgende excursie, op zaterdag 3 mei, kunnen we ze verwelkomen in ons blikveld.

We lopen over de Lingedijk terug naar het dorp en ieder gaat vervolgens weer zijn/haar weg op deze Koningsdag 2025. Zo'n vroege vogelexcursie heeft duidelijk voordelen: wat een rust omringt ons! Het kost meestal even moeite om op tijd op te staan, maar het betaalt zich wel uit. Deze buitenpolder is een prachtig gebiedje om 's morgens vroeg te verkennen. De wandelaars, al of niet aan de lijn met hun honden, komen meestal wat later.

Enkele ontbrekende gidsen van de vogelwerkgroep meldden later nog dat de vlotjes van de zwarte sterns waren gelegd. De eerste *gierzwaluwen* lieten zich daar zien, en ook een *tureluur* en een *groenpootruiter*. Op de terugweg zocht men nog even naar het verdwenen toegangsbord. En jawel: het lag in de sloot, vernield door een medemens. Dus meteen actie ondernomen. Het bord uit de sloot gevestigd en meegenomen naar de Schaapskooi om het te repareren en terug te plaatsen. Die schoen past ons allemaal.

Chris Kramer

Visdiefje. Foto: Gerda van Blanken.

Excursie 7 – Goilberdinger- en Everdinger- waarden, zaterdag 3 mei 2025

Goilberdingerwaard , 6.30-8.45 uur

Na een zonovergoten week begint ook deze zaterdagochtend met stralend weer en geen zuchtje wind. Betere omstandigheden voor vogels kijken zijn nauwelijks denkbaar.

Wanneer we tegenover 'Caatje aan de Lek' de Goilberdingerwaard intrekken, geven *fitis*, *winterkoning*, *tijftjaf* en *putter* meteen thuis. De *grauwe vliegenvanger* niet, zijn huisje is leeg.

Voorbij het hekje, op de vlonder, trekt een blauwe schicht boven het water direct onze aandacht: de *ijsvogel*! Aan de andere kant wordt een bijzonder eendje gespot: een *halve kuifeend*: één flank wit, de andere zwart, heel apart. *Cetti's zanger* zingt zijn bekende korte deuntje. Maar de *grasmus* steelt de show: met de vleugels hoog en de staart laag, zingt hij uit volle borst, verdwijnt en verschijnt en eindigt zijn performance in het gras.

In een meidoornstruik duikt een *bosrietzanger* op. Deze heeft nog meer noten op z'n zang dan de 'gewone' rietzanger. Drie *koekoeken* vliegen over. Het meervoud bekt niet lekker, concluderen we. De boerendochters onder ons gaan meteen met het woord koeienkoeken aan de haal. We worden er zelfs een beetje koekoek van.

Het pad is adembenemend mooi nu de meidoorn in bloei staat. Het lijken wel zingende meidoorns, zo drukbezet zijn ze met zangvogels: *kool-* en *pimpelmees*, *zwartkop*, *kleine karekiet* en *tuinfluiter*. Een paartje *fitis* zit vreedzaam in een stakerige boom. Maar de boventoon op deze vroege morgen voeren de *rietzangers*. Ze begeleiden ons het hele pad met onophoudelijk gezang.

Boven de Lek vliegen *visdieven*, een *kokmeeuw* en een 'zwarte' *ijsvogel*. Als het licht hem niet raakt, is hij toch veel van zijn betovering kwijt. Op de waterplas zwemt een *krooneend* en meerdere *brandganzen*, behalve die ene die op het nest zit, bestaande uit een takkenbos op beton. Er zwemt en scharrelt van alles, waaronder *scholeksters* en *kieviten*. Vijf *tafeleenden*, met hun prachtige kastanjebruine kop met rode ogen, zwemmen keurig op een rijtje: vier mannetjes, één vrouwtje. Boven deze duikeenden vliegt een groep *kuifeenden*, de witte buikjes oplichtend in de zon. Een *oeverloper* landt vlakbij in de oever, maar net uit het zicht. We laten hem en via de dijk keren we terug.

Everdingerwaard, 9.00-12.30 uur

We doen het rondje andersom dan gebruikelijk: eerst onderlangs de dijk richting Fort Everdingen, dan met het zonnetje in de rug weer terug. We krijgen een warm welkom van de *boerenwaluwen* en in het riet horen én zien we *grasmus*, *staartmees*,

rietzanger en *fitis*. De *snor* laat zich uitgebreid bewonderen in een slap wilgje, verdwijnt af en toe, maar komt steeds weer terug om zich door de telescoop te laten bewonderen. Bij het zien van de *grasmus* filosoferen we waarom hij zo heet. Behalve z'n rug heeft hij echt niks met de mus gemeen. Grappig hoe een deelnemer het kopje beschrijft: als een schuine kaasstolp.

Onderweg passeren we een dode boom met tonderzwammen. Deze parasiet leeft op verzwakte of dode bomen en zien we tegenwoordig meer, nu dode bomen minder vaak worden opgeruimd. Terecht, de natuur weet er wel raad mee. In een andere dode boom zien we heel duidelijk de *grote bonte specht*. Een *gaai* vliegt op en boven ons zweeft een *buiszard*.

We staren naar het riet op zoek naar een blauwborst. Dan gonst het ineens: *baardmannetje*! Onze koploper heeft 'm in de lens gevangen. We turen half naar zijn schermplje, half naar het riet. Baardmannetje scoort bij menigeen hoog op de lijst van wensvogels. Helaas blijft het bij die ene, die lekker zat te peuzelen van de zaadjes in een rietpluim.

Verderop wordt de waarneming bijgesteld. Chris laat ons groepje dat later aansluit, teleurgesteld weten: "Het is toch geen baardmannetje." Nee hè! Wat jammer! Maar dan, stralend: "Het is... een *buidelmees*!" Nee, echt?!!! Wow, een *buidelmees*! De vogelgids wordt erbij gehaald en naast de foto gehouden. Dan blijkt dat hij inderdaad geen zwarte bakkebaarden heeft, maar een zwart boevenmasker.

Euforie alom! We hebben de *buidelmees* gezien! Totdat ik me opeens realiseer: "O nee, twee geluksvogels hebben 'm gezien." Zo voelen supporters dat dus: "We hebben gewonnen", terwijl ze geen bal hebben aangeraakt. Rob is onze held en de excursie is meteen naar een hogere divisie gepromoveerd.

Deze waarneming wordt vandaag als 100^e in Vijfheerenlanden op waarneming.nl geplaatst.

De exacte locatie is 'vervaagd' uit vrees voor verstoring. Het favoriete plekje van de *buidelmees*: 'rietlanden met wilgen en elzen, langs oevers en moerassen,' blijft nu ook voor ons een bijzonder plekje, zoals eigenlijk alle plekjes van je eerste bewuste waarneming.

Het gedeelde enthousiasme geeft ons vleugels en we vervolgen lichtvoetig ons pad. Richting de fortgracht, zien we een beverpad met een paar roodbruine haren aan het prikkeldraad. Betrapt! Aan de linkerkant een veld vol boterbloemen met

Buidelmees in Everdingen! Foto: Rob Hakkesteeegt.

wel 10 *icarusblauwtjes* op korte afstand van elkaar, de mannetjesvlinder met vleugels in zuiverblauw, afgebiesd met een wit randje, het vrouwtje met oranje accenten.

Tijdens de koffiepauze op het bekende bankje vliegen *putters* af en aan in de hoge wilg. We lopen over het populaire pad terug richting Everdingen. Het duurt overigens nog uren voor we daar zijn. Vogelen is echt onthaasten! We bewonderen een goudkleurige *groenling* in de top van een meidoorn, een *vink* vliegt langs, de *zwartkop* laat zich horen. Even verderop wordt een *roodborsttapuit* waargenomen en weer wat verder, boven in een rietstengel zit, eindelijk, de *blauwborst*. Blauwer dan blauw, perfect belicht, een lust voor het oog.

In het riet wemelt het van de *kleine karekieten*. Ook de *rietgors* laat zich af en toe zien. De jongedames in het gezelschap maken een vreugdedansje als ze door een geslaagde samenwerking twee drukdoende *blauwborstjes* in het riet aan de overkant opmerken.

Dan richten we onze blik op het water, daar is ook van alles te zien: *bergeenden* en *wintertalingen*, *tureluur*, *wulp*, *kluut* en twee *kleine plevieren*. De *visdieven* zijn vandaag in grote getale aanwezig en ontzettend actief. Een *grauwe gans* zwemt met jongen, een *ooievaar* vliegt over en een *knobbelzwaan* landt met luid getrappel op het water. Slechts een paar keer horen we het diepe gehoept van de *roerdomp*.

De tijd vliegt, zelfs na zes uur vogelen vinden we het nog steeds lastig ons los te maken van de natuur en van de groep. Gelukkig hebben we nog twee excursies te gaan!

Mariëtte van Koevorden

De veelzijdigheid van de Everdinger Waarden gevangen in acht foto's: vleeskleurige orchis in ochtendlicht, brandgans, eenstijlige meidoorn, dagkoekoeksbloem, kruisbladwalstro, krooneend, mannetje en vrouwtje icarusblauwtje. Foto's: Gerda van Blanken.

ACTIVITEITENPAGINA

EXCURSIES EIND JUNI T/M NOVEMBER 2025

N.B.1 We verzamelen/vertrekken vanaf Benedictushof 132, 4133 AK Vianen.

N.B.2 Bij slecht weer: neem contact op met de gids of de excursie wel doorgaat.

- 20-22 juni **Driedaagse excursie naar Drenthe** met Koos Maat. Is volgeboekt.
- Zo 17 aug **Vogelexcursie** naar Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en Plan Tureluur o.l.v. Eduard Polfliet, tel.: 06 52 09 56 22. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Vertrek 9 uur vanuit Vianen of 9:20 vanuit Avelingen.
- Zo 21 sep **Excursie in de Biesbosch** o.l.v. Eduard Polfliet. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Tel.: 06 52 09 56 22. Vertrek 9 uur vanuit Vianen, of 9:20 uit Avelingen.
- Zo 5 okt **Paddenstoelenexcursie** bij Oisterwijk o.l.v. Lida Hellingman. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen. Mail: hellingsoet@ziggo.nl, tel: 0347 373 935 of 06-2513 1099
- Do 16 okt **Excursie naar de Amsterdamse Waterleidingduinen** o.l.v. Frans Broekhof, speciaal met het oog op de bronst van de damherten. Mail: frans.broekhof@hotmail.com. Ingang Panneland te Vogelenzang. Vertrek vanuit Vianen om 7.00 uur.
- Zo 16 nov **Herfstwandeling bij de Regulieren** (bij Culemborg) o.l.v. Koos Maat, tel: 06-27 23 63 72 of 0183-563 362. Mail: koosmaat@solcon.nl. Vertrek Vianen 9:00 uur.

JEUGDACTIVITEITEN

- Za 28 jun **Slootjesdag** achter de Schaapskooi. KIK OP DE WEBSITE OF DE DATUM NOG KLOPT.

EVENEMENTEN TOT EIND 2025

- Za 27 sep **Open Dag** Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden.
- Za 26 okt **Nacht van de nacht.**

KIJK GEREGELD OP DE WEBSITE VOOR DE MEEST ACTUELE INFORMATIE OVER ONZE ACTIVITEITEN

PRESENTATIEAVONDEN SEIZOEN 2025-2026

Het programma is nog niet bekend, de datums (steeds op donderdagen) wel:

09-10-2025	15-01-2026
23-10-2025	29-01-2026
06-11-2025	12-02-2026
20-11-2025	26-02-2026
04-12-2025	12-03-2016
18-12-2025	26-03-2026

Nieuwjaarsreceptie 08-1-2026

EXPOSITIES IN DE SCHAAPSKOOI

De expositie van **werk van Aart de Gans** is verlengd tot eind augustus. De kunstwerken zijn te koop door minimaal € 40,- te doneren aan onze vereniging (zie het maartnummer van *De Dompfoorn*). Aart vervangt de verkochte werken door nieuwe.

Vanaf begin september hangen er **olieverfschilderijen van Roel Vroon**. In de kolom hiernaast staat zijn toelichting.

Onder: vier voorbeelden van de olieverschilderijen van Roel Vroon.

“Voor mij is het Lingegebiet en omgeving, de afwisseling die ik daar tegenkom tussen weilanden, rietoevers, bossages en bebouwing, een enorme bron van inspiratie. Ik geniet van het spel van licht op zonnige dagen met bewolkte luchten. Het veranderende licht in de ochtend, middag of avond. Momenten waarop dit samenspel van licht en omgeving bijzonder is, probeer ik vast te leggen in mijn schilderijen. In mijn werkstukken zoek ik om als het ware de buitenlucht te kunnen ademen. Ik vind het fijn als anderen dit herkennen en ook door de beelden geraakt worden door de schoonheid van de natuur.”

KORT VERSLAG EXCURSIE OUDE BUISSE HEIDE

Koos Maat

Deze excursie was op zondag 6 april 2025.

Er waren twaalf deelnemers: Annelies, Constance, Gerda, Jan, Koos (gids), Lida, Nanny, Piet, Pieter, Sjanie, Teus, Willy.

De Oude Buisse Heide in Achtmaal in de gemeente Zundert bestaat uit bos, heide, authentieke weilanden en houtwallen. Verspreid in het gebied liggen enkele vennen. Het was zonnig maar koud weer met een fikse noordoostenwind.

We starten in het bos, daar zien we weinig vogels. Naarmate we wat meer in het open veld komen, zien we er steeds meer. In het laatste gedeelte van de wandeling komen we bij een schapenweide met een groot ven. Daar zijn veel soorten vogels. In de loop van de dag wordt het warmer, dus komen ook vlinders tevoorschijn.

We zien/horen 44 vogels (Tabel 1) en zien zes vlinders (Tabel 2).

Tabel 1. Vogels.

Blauwe reiger	Ekster	Kievit	Pimpelmees	Wilde eend
Boerenwaluw	Fitis	Kleine mantelmeeuw	Roodborst	winterkoning
Boomklever	Gele kwikstaart	Kneu	Roodborsttapuit	Wintertaling
Boomkruiper	Graspieper	Koolmees	Slobeend	Witte kwikstaart
Boomleeuwerik	Grauwe gans	Krakeend	Spreeuw	Zanglijster
Bruine kiekendief	Groene specht	Kuifeend	Tjiftjaf	Zilvermeeuw
Buizerd	Grote bonte specht	Meerkoet	Torenavk	Zwarte kraai
Canadese gans	Grote zilverreiger	Merel	Veldleeuwerik	Zwartkop
Dodaars	Houtduif	Nijlgans	Vink	

Tabel 2. Vlinders.

Bont zandoogje
Boomblauwtje
Citroenvlinder
Dagpauwoog
Klein koolwitje
Oranjetipje

Boomleeuwerik op de Oude Buisse Heide. Foto: Teus van Ravesteijn.

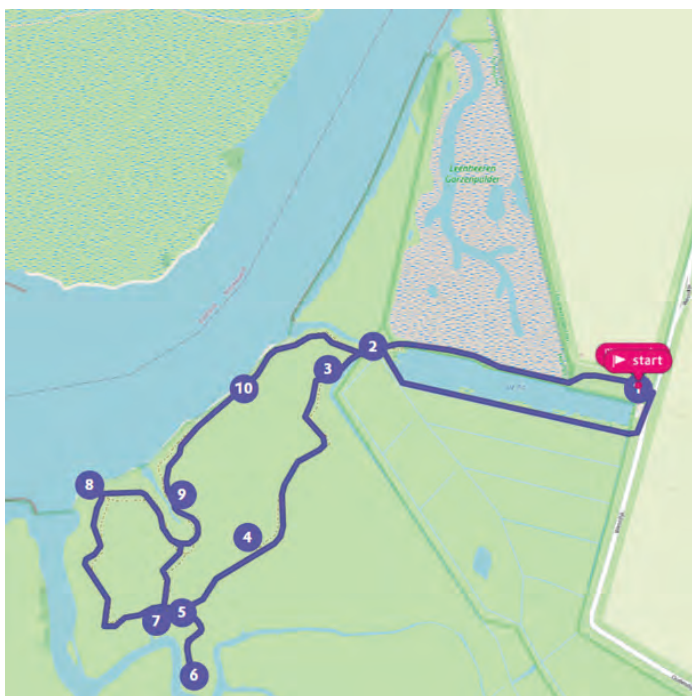
EXCURSIE KORENDIJKSCHE SLIKKEN

Dert van Ree

Op zondagmorgen 9 maart gaan twaalf vogelaars: excursieleider Koos, Constance, Gerda, Jeannette, Miranda, Sjanie, Willy, Gerard, Jan, Jules, Teus en Dert op weg naar de Korendijksche slikken. Om halfelf heeft iedereen zijn wandelschoenen aan en winterjas uit. Het is heerlijk voorjaarsweer en nu al 15° C met nauwelijks wind. We hebben drie telescopen bij ons, de excursie begint en we lopen het gebied in.

Aan onze linkerkant een plas die ontstond na de Watersnoodramp in 1953 toen er grote hoeveelheden grond nodig waren voor dijkherstel. Nu is het een eldorado voor watervogels. Mooi diep water dus en hier zien we fuut, aalscholver, wilde eend, grauwe gans, brandgans, veel duikende kuifeenden en meerkoeten en iets wits in de rietkraag. Zou dit een sneeuwganzen zijn? Nee het is een eend, helemaal wit met oranje snavel en die zit daar alleen zonder vrienden. Volgens Gerard is dit een tamme boeren-soepeend, maar telt die nou mee voor het aantal soorten vandaag? Volgens de echte vogelaars niet, daarover later meer.

Langs het wandelpad ligt aan onze rechterzijde een kade van zo'n 1½ meter hoog met daarachter de Leenheerenpolder, vroeger extensief beweide buitendijks gors. Zo'n tien jaar geleden is de zomerdijk langs het Spui doorgestoken en nu heeft de rivierdynamiek met eb en vloed hier vrij spel. Ruig-

Gelopen route, zie: <https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/korendijkse-slikken/route/wandelroute-korendijkse-slikken>

te en overjarig riet, waterplassen, geulen en slikvelden. Door de kade zien de vogels alleen onze hoofden boven de kade uitsteken en vallen wij niet op. We zien hier: dodaars, blauwe reiger, grote zilverreiger, knobbelswaan, bergeend, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobbeend, buizerd, brui-

Een groep wintertalingen. Foto: Gerda van Blanken.

Een groot aantal vogels bij elkaar, onder andere bergeend, wintertaling, tureluur, kievit, knobbelzwaan, grutto en krakeend. Foto: Gerda van Blanken.

ne kiekendief, torenvalk, scholekster, bontbekplevier, kievit, tureluur, grutto, groenpootruiter, kokmeeuw, kleine mantelmeeuw, roodborsttapuit, rietgors en zwarte kraai. Hoog boven ons horen we meerdere veldleeuweriken, maar we zien ze niet.

Er zijn zo veel vogels te zien dat we over de eerst 700 meter een uur gedaan hebben. We komen bij het sluisje, vanaf hier is het gebied afgesloten tussen 15 maart en 15 juli en beginnen de echte slikken, althans zo'n 50 jaar geleden. Door de afsluiting van het Haringvliet van de zee veranderde het eb- en vloedverschil van 2½ meter naar enkele decimeters en zout werd zoet. Een enkele keer per jaar overstroomt de slikken nog. Toen de bodem zoeter werd begroeide het gebied met riet en ruigteplanten met op de hogere plaatsen braam, zwarte els, meidoorn, populier, vlier en wilg. Ook hier voelen de bevers zich goed thuis, gezien de afgeknaagde boomstompen.

Het is nog een kwartiertje lopen naar de uitzichtterp aan het Spui, hier eten en drinken we wat met

uitzicht op het zeearendennest zo'n 500 meter van ons vandaan. De telescopen worden opgesteld en we zien de kop van de zeearend boven de rand van het nest uitsteken. Een stukje verder zit de andere zeearend van het paartje in een boom. Vanaf de uitzichtterp hebben we mooi zicht op het Spui en zoeken naar grote zaagbek, nonnetje of brilduiker. Geen van drieën gezien, die zijn al aan de voorjaarsstrek naar de noordelijke broedgebieden begonnen.

Na een half uurtje zeearenden kijken lopen we verder door de rietvelden. Hier zien we nog de blauwe kiekendief, koolmees, heggemus en horen de ijsvogel, Cetti's zanger en tjiptjaf maar zien ze niet. Dan de blauwborst, die horen we regelmatig maar het geluid komt uit de smartphone van Koos. Ondanks het afspelen van de zang krijgen we de blauwborst niet voor de lens. Volgende keer dan maar in de Zouweboezem. Het is inmiddels 19 graden, de dagpauwoog en kleine vos fladderen voorbij. Langs het pad bloeien ereprijs en groot en klein hoefblad.

Meneer en mevrouw zeearend. Foto: Gerda van Blanken. Zij zien ons ongetwijfeld scherper dan wij hen.

*De vlucht van de kokmeeuw.
Foto's: Gerda van Blanken.*

Even na tweeën zijn we terug bij de parkeerplaats en kijken terug op een prachtige wandeling van zo'n vijf kilometer. We hebben 32 vogelsoorten gezien en vier alleen gehoord. Dat is ééntje meer dan tijdens de excursie naar de Noordwaard in de Biesbosch een maand eerder. Met dank aan de soepeend.

Deze gewone pad weet een beetje zon ook wel te waarderen. Foto: Gerda van Blanken.

*Boven: roodborsttapuit en
brandgans.*

*Tijdens vogelexcursies mag
ook naar andere dieren
en naar planten gekeken
worden.*

*Hiernaast dagpauwoog,
hieronder klein hoefblad mooi
in bloei.*

*Alle foto's:
Gerda van Blanken.*

VOGELS KIJKEN EN VOORJAAR VIEREN IN VIJFHEERENLANDEN...

Tijdens de *Nationale Vogelweek* van 10 t/m 18 mei 2025 werden overal in Nederland excursies en vogelactiviteiten georganiseerd. Wij verzorgden op 30 april al een excursie in de Everdinger Waarden. Mariëtte van Koevorden doet er verslag van.

Vandaag vroeg uit de veren voor een excursie van *Vogelbescherming* en *Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden*. Maar de échte vroege vogels zijn de merel, winterkoning en koolmees, die op deze voormalige Koninginnedag een aubade, een muzikale ochtendhulde brengen aan een ontwakende voorjaarsdag.

Everdingerwaard

Door de nevel en het zachte ochtendlicht trekken we richting de Everdingerwaard, een van de mooiste natuurgebieden in de regio, en bijzonder aantrekkelijk voor veel vogels. Vanuit de bebouwde kom, waar krijsende halsbandparkieten de toon zetten, steken we de dijk over en worden verwelkomd door een waar rietzangerskwartet: rietzanger, snor, Cetti's zanger en rietgors. Een oervalse kreet van een fazant verbreekt kortstondig de betovering.

Bijvangst

Bij het sluisje dobberen futen en krakeenden en zien we enorme karpers zwemmen. Het is paaitijd, overal langs de oever wild geplons en gespetter. Af en toe zien we hun brede ruggen boven het wateroppervlak uitsteken. Dat doen ze ook om te zonnebaden. Leuke bijvangst zo tijdens het vogelen! Dan ineens een vosrode kop met vuurrode snavel: de krooneend. Majestueus glijdt hij over het water. Intussen zien en horen we volop kbv'tjes, kleine brui-

ne vogeltjes, in het riet. Die met het zwarte kopje is de rietgors en het krr-krr-kiet-kiet-kiet verradt de kleine karekiet, die nog even wacht met broeden tot het nieuwe riet stevig genoeg is.

Bloemen en vlinders

In een bloemrijk veld met paarse wilde orchidee, echte koekoeksbloem, rode klaver en gele boterbloem valt ons oog op het felle blauw van het icarusblauwtje. Met de witgerande vleugels als bloemblaadjes uitgespreid, vangt dit fraaie vlindertje de eerste zonnestralen op. Net als het vrouwtje iets verderop, herkenbaar aan het oranje in haar vleugeltjes. Blauw en oranje zijn ook de kleuren van de blauwborst die zich twee keer laat zien in het riet.

Natuurconcert

Tegen het blauw van de lucht tekenen de silhouetten van drie koekoeken zich af. Hun geroep 'koekoek' wordt afgewisseld met het mysterieuze gehoeup van de roerdomp. Drophoorn was vroeger de Alblasserwaardse benaming hoor ik van een passant. Dit natuurconcert eindigt met kerkklokgelui, afkomstig van de spitse kerktoeren die oprijst aan de einder. Een overvliegende grutto en kievit maken het Hollandse plaatje compleet.

Lopen over water

En dan, net als je denkt dat het niet mooier kan, verschijnt uit het niets een reebokje, elegant lo-

Reebokje op een slikplaat in de Everdinger Waarden. Foto: Tirza-Maria van Leeuwaarde.

pend over een lange slikplaat die deels begroeid is, deels onder water staat. We houden onze adem in en turen over de bruine riethalmen. Het water is zo ondiep, dat het lijkt alsof hij over het water loopt. Watervogels vliegen op. Bergeenden kijken toe. Scholeksters en kleine plevieren scharrelen weer verder op de slikplaat, terwijl visdieven en oeverwaluwen zich met visjes en modder bezighouden. Een haast filmische scène.

Meidoorn en wilgjes

Na de zeer aanwezige tijftjaf, die zijn eigen naam veelvuldig repeteert, verschijnt uiteindelijk zijn bijna gelijke, de fitis, met een veel ingetogener riedeltje. De grasmus duikt ook steeds op en zingt vanaf een struik. Witbloeiende geurende meidoorn en wilgjes met poezelige katjes zijn de lentesfeermakers van dit moment. Laag bij de grond staan witte pluizige parasolletjes van het uitgebloeid klein hoefblad.

Tijd vliegt

Tussen alles wat hier vliegt, vliegt de tijd het hardst. De plicht roept, na twee uurtjes puur genieten in de natuur, loop ik alweer terug, vergezeld door een vlucht keuvelende kneutjes en, als kers op de taart, een paapje op een paaltje. Net als ik de uiterwaarden verlaat, vliegt de purperreiger ze in. Huismussen en huiszwaluwen geven betekenis aan hun naam door dicht bij de huizen te vliegen. De gierzwaluw mengt zich bij het gezelschap. Rijdend over de Lekdijk met open dak valt het niet mee de ogen op de weg te houden, zeker als een bruine kiekendief met z'n lange uitgestrekte vleugels boven me zweeft. Geluksvogel!

*Boven een blauwborst in een wilgje, beneden een rietzanger op een rietstengel, zoals het hoort.
Foto's: Tirza-Maria van Leeuwaarde.*

Chris Kramer

Op zaterdagochtend 10 mei verzamelen dertien personen zich op de parkeerplaats van de voetbalvereniging in Heukelum. De afgesproken startplek van deze Nationale Vogelweekexcursie. Dit evenement wordt jaarlijks georganiseerd door Vogelbescherming Nederland. Regionale vogelwachten e.a. kunnen excursies organiseren voor belangstellenden, die zich kunnen inschrijven op de website. Deze excursies zijn gratis en gewild bij allerlei vogelvrienden. Het is vandaag geweldig vogelweer om te gaan struinen langs de Linge. Wat zal deze tocht ons brengen?

Met de gebruikelijke verrekijkers, mobieltjes met vogelherkenningsapps, telescopen en camera's met telelenzen gaan we op stap. We kiezen om eerst het asfalt te volgen en tijdens de tweede helft van de route de graskades te nemen. Ook vanwege de stand van de zon. Binnen 100 meter zien we een prachtig tafereel: een zwart-witte dakruiter met een Pica pica erop..... Af en toe klinken er harde klappen. Wordt er nog gejaagd? Nee, boeren hebben kanonnen geplaatst om de ingezaaide maïsakkers te beschermen. Een stukje verder ligt een pas gemaaid grasland. Vorige week liepen hier meerdere kievitpullen. Zouden ze het overleefd hebben? De volwassen kieviten lopen er nog wel. Na enig zoekwerk ontdekken we vlak voor ons een jong kievitje, bij de kop van een slootje. Eén van de ouders dichtbij, contactgeluidjes makend. Verderop, in een kaal ongemaaid stuk, loopt nog een jong. Maar... niet vergeten te melden dat er ook een ooievaar rondstruint, die grenzend aan dit grasland een nest heeft. We hopen dat dit goed afloopt.

Dan slaan we linksaf en volgen we de Dwarsweg. Diverse vogeltjes laten zich horen. Ze zien is al wat ingewikkelder met alle bomen in blad. Tjiftjaffies, fitissen, zwartkopjes. Bij de splitsing gaan we rechtsaf. Verder is het eigenlijk vrij rustig met de vogels. De groene specht meldt zich en ook de grote bonte spechten laten zich zien en horen. En dan valt ons oog op een purperreiger aan de rand van een gemaaid weiland. Prachtig te zien in de telescoop, met de zon in de rug. Vervolgens vliegt er een sperwer recht over ons, nauwlettend gevolgd door een gierzwaluw daarboven.

We lopen de Nieuwe Zuiderlingedijk op en steken

recht over. Even stilstaan bij het ontstaan van dit bijzondere natuurgebied links en rechts van deze kaarsrechte dijk. Het strekt zich uit over enkele kilometers. De dijk is begin 19de eeuw aangelegd om Holland te beschermen tegen water uit het Gelderse, nadat de eerder daarvoor bestemde kering, de Noorderlingedijk bij Oosterwijk en Kedichem, onbetrouwbaar was gebleken. De Waal brak wel eens door en voor de aanleg van de Nieuwe Zuiderlingedijk liepen de weilanden van Asperen en Heukelum dan onder. Het duurde dan maanden, zo niet jaren, voor de grond weer te gebruiken was. Bij de aanleg van de Nieuwe Zuiderlingedijk werd klei gewonnen uit het gebied langs de dijk. Daardoor ontstonden laaggelegen moerasgedeelten. Er werd bij de aanleg ook minder geschikt, goedkoop materiaal gebruikt, met name veel wilgentakken... die takken blijven nog steeds zorgen voor het verzakken van deze dijk.

We lopen tussen de rietvelden verder. Meteen klinken de bekende rietvogels ons in de oren. Snor, rietzangers, kleine karekiet, Cetti's zangers. Rietgors hier, rietgors daar. Maar wij zijn niet de enige vogelspotters, meerdere koekoeken doen hetzelfde. Soms drie tegelijk, dat maakt het voor ons echt heel bijzonder hier. Onderaan gaan we even linksaf. Ondertussen spitsen we onze oren om bijvoorbeeld de blauwborst te zien. Gehoord wordt ie wel, gezien niet door ons allen.

We gaan terug over de dezelfde Tiendweg. De koekoeken blijven actief. We richten ons nu op een deel van het gebied met schietwilgen. De dode boomtoppen trekken de aandacht, want er zijn soorten die daar graag gebruik van maken. En... jazekeer, er zit een prachtige tropische verrassing in de hoogste top te zingen... een gekraagde roodstaart. Nadat ieder hem heeft bewonderd, vliegt ie weg. Even later wordt zijn stekkie ingenomen door een grauwe vliegenvanger. Die is deze week gearriveerd uit tropisch Afrika, al zijn zijn kleuren minder opvallend. We lopen verder het Staatsbosbeheergebied in. Zo komen we in het gebied van de zomertortel... Dat zou bijzonder zijn. Vlak bij het bankje en de loopbrug over een sloot zit een duif in een kale wilgentop... Hij zit met zijn kopje naar ons toe, doet wat rek- en strekoefeningetjes. Dan valt zijn zebraneukje op... en even later zijn kleur-

Koekoek. Foto: Hille de Bruin.

ge vleugel. Dan is het zeker: de zomertortel! Misschien wel de enige plek in onze omgeving waar deze vogel nog tot broeden komt.

Tijd voor een koffiepauze. Het gezang van de nachtegaal dringt tot ons gehoor door, zelfs van twee kanten tegelijk, stereo-ontvangst noemen we dat. Opgevrolijkt door de koekoek. Wat zou G.F. Händel hiervan gevonden hebben? Inmiddels is het half 10 en gaan we onze wandeling vervolgen. De aandacht wordt getrokken door een familie waterhoentjes, met van die grappige pikzwarte kuikentjes. Iets verder klinkt even de blauwborst, zonder dat hij zich echt laat zien. Daar vliegen enkele zwarte sterns over ons.

Op de dijk aangekomen hebben we een mooi uitzicht over de uiterwaard aan de Kedichemse kant waar de vlotjes liggen voor deze zwarte sterns. Futen met jongen op de rug, krakeenden, enkele visdiefjes en zwarte sterntjes maken dit plekje ook interessant. Een voorbijkomende fietser vraagt wat er te zien is. Het kan ook anders... roepie, roepie, poelifinario. Dan lopen we verder, richting de Koornwaard. Bij een open plek kijken we over de plas, met name de verschillende ganzen trekken de aandacht. Verder door de uiterwaard. Het

trekpontje wordt veilig ingezet. Daarna begint het echte struinen langs de Linge, door het wilgenbos, over het plankenpad. Ook een heel mooi stukje natuur. En de bosrietzanger meldt zich nog. Let op mensen, hier is kans om ijsvogels te zien/horen. Het blijft bij een boomkruiper die een ijsvogel imiteert.

Terug op de parkeerplaats heeft iedereen nog energie om naar de zeearenden te rijden in de buurt. Daar kijken we naar het grote nest. De twee halfwasjongen houden zich grotendeels gedekt, de oudervogels zijn blijkbaar elders en laten zich niet zien.

De excursie is bijna 2 uur uitgelopen. Men is zeer tevreden over deze wandeling en bedankt voor de prachtige ochtend. Dan gaan de excursiegangers richting de snelweg, terug naar huis. Men kwam uit alle windhoeken vanmorgen hier naar toe, beleefde een prachtige vogelochtend. En het is toch steeds weer verrassend: geen bekend vogelgebied en zoveel gezien. Thuis in de vogelgids zijn alle waargenomen soorten nog even geteld: 58, al zijn ze niet allemaal genoemd in dit verslag hierboven. Kom nog eens terug, zie onze website:

www.natuurcentrum5hl.nl

NATUUR IN EN ROND DE GROTE KERK TE VIANEN

Dick Kerkhof

Toen ik het verhaal van Marianne Miltenburg over de Notre-Dame las (zie pagina's 6-9 in dit nummer), kwam onmiddellijk een herinnering boven. Rond 1970 hebben enkele jaren achtereenvolgende torenvalken gebroed in de ronde muuropening boven het gigantische gotische raam in de zuidelijke zijbeuk van de Grote Kerk in Vianen. Ze hadden destijds uitzicht op de stadsmuur, de stadsgracht, een busstation, een gymzaal, een grasland met daarachter nog een kersenboomgaard, en de rand van de Bonna-fabriek. Af en toe vliegt rond de Grote Kerk nog weleens een torenvalk, maar van broeden is geen sprake meer. In de andere openingen boven de ramen (het zijn er in totaal acht) broeden wel kauwen (andere naam: torenkraai) en misschien hebben Nijlganzen er een broedpoging gedaan.

Een vaste stadsbroedvogel is natuurlijk de gierzwaluw, ook in Vianen. Het is lastig om de nesten van deze vogel te lokaliseren, maar in ieder geval hebben ze gebroed in een verticale muurspleet tussen de toren en de kerk (ter hoogte van de Molenstraat). Daar kon je ze zien aan- en afvliegen.

De zolder van de Grote Kerk wordt gebruikt door twee vleermuissoorten: de gewone grootoorvleermuis en de laatvlieger.

In de jaren '80 van de vorige eeuw was er in hou-

ten balken ook even een kleine populatie bonte knaagkever, maar die is met succes onschadelijk gemaakt. In de toren worden vrij geregeld metselbijen gezien, welke soort precies is nog onbekend.

De laatste twee pagina's van dit artikel gaan over de flora. Vianen bezit veel botanisch waardevolle terreinen, de omgeving van de Grote Kerk is een van de hotspots, vooral de stadsmuur. Naast de genoemde soorten is er nog veel meer te zien. Op de leien van de torenspits zag ik op 31 mei de algemene lichenen stoeprandvingermos en groot dooiermos, maar op de muren zijn nog heel veel andere soorten te ontdekken. Neem er eens een kijkje!

Dank aan Hans Kluit voor de verstrekte informatie.

Literatuur:

Jurriën Kooijman en Roel Sniijders, 2015. NEM Zoldertellingen provincie Utrecht. Stagerapport 2014.56. Bureau van de Zoogdierverseniging, Nijmegen. <https://www.zoogdierverseniging.nl/kennisbank/publicaties/2014/201456-nem-zoldertellingen-provincie-utrecht>

H.R. Zielman & Th.B.M. Kerkhof, 2022. Een stadje aan de rivier – over enkele mossen in Vianen. Buxbaumiella 124: 7-14. Dit artikel is binnenkort te vinden op www.natuurtijdschriften.nl. Het hele nummer is te vinden op <https://www.blwg.nl/mossen/buxbaumiella/buxindex.aspx?nr=228>

De ronde opening bovenin de zuidelijke zijbeuk van de Grote Kerk, ooit nestelplaats van torenvalken. In de spleten tussen de toren en de kerk (naast de regenpijp) broeden weleens gierzwaluwen.

Het miniparkje tussen de Grote Kerk en de stadsmuur, een van de mooiste plekken in het oude centrum.

Zicht op de stadsmuur en de 'theekoepel', die eigenlijk gebouwd werd t.b.v. een domineesdochter met tbc. Op de muur veel muurleeuwenbek. Bovenop veel mosjes en ook winterannuëllen, waaronder veldereprijs.

Deze pagina boven links: halvemaantjesmos met gewoon muursterretje op de stenige bodem tussen de stadsmuur en de Grote Kerk. Rechts: steenbreekvaren, muurvaren (linksonder) en bloeiend klein glaskruid (rechtsonder) naast het poortje. Bovenaan is op deze foto ook muurleeuwenbek zichtbaar.

Vorige pagina boven: links gewone eikvaren, rechts tongvaren, binnenkant stadsmuur naast de Grote Kerk. Midden links: uitbundig bloeiend dicht havikskruid ten oosten van de 'theekoepel', ook veel muurleeuwenbek. Midden rechts: mannetjesvaren, tongvaren en een exemplaar muursla op de binnenkant van de stadsmuur. Onder links: klein glaskruid naast het poortje. Rechts: maarts viooltje aan de voet van de stadsmuur.

Onderaan deze pagina: mossen tussen de straatklinkers van het kerkplein langs de Korte Kerkstraat. De 'grote' plant is het zeldzame gerand muursterretje (bladrand met doorzichtige zoom), de smalle blaadjes rechtsonder zijn van steentjesmos (vrij zeldzaam). Onder de grootste zandkorrel een exemplaar gewoon smagradsteeltje. Gerand muursterretje en steentjesmos groeien ook op de stadsmuur. Foto: Rudi Zielman.

UITJE VAN HEERLIJKHEID VIJFHEERENLANDEN

Sinds vorig jaar werken we voor de verwerking van ons fruit samen met de Stichting Heerlijkheid Vijfheerenlanden. Een aantal van onze eigen vrijwilligers is ook bij die club vrijwilliger. Ze hadden onlangs een leuk uitje.

Dagtrip vrijwilligers Heerlijkheid Vijfheerenlanden startsein van eerste lustrum

Op zaterdag 17 mei maakten meer dan 40 vrijwilligers van de Heerlijkheid Vijfheerenlanden een bijzondere dagtocht naar België. Deze reis was het feestelijke begin van het eerste lustrum van de Heerlijkheid. De groep vertrok met de bus vanaf het Dorpsplein in Schoonrewoerd en bezocht onder andere de oude stroopfabriek in Borgloon en de moderne stroopmakerij in Wellen. Het afsluitende diner was in Villa Augustus in Dordrecht. Deze dag werd financieel mogelijk gemaakt door de Gemeente Vijfheerenlanden en de Stichting Darius.

Heden en verleden van de 'strooplekkers'

De eerste stop was het Fruitbelevingscentrum in Borgloon, een stad waar begin vorige eeuw veel stroop werd gemaakt van hoogstamfruit uit de streek. De inwoners stonden daarom bekend als 'strooplekkers'. In de oude fabriek kregen de vrijwilligers uitleg over de geschiedenis van de stroopmakerij, die al in de Romeinse tijd bestond. Na koffie met Belgische vlaai volgde een rondleiding met gidsen. Ze vertelden over de oude technieken en hoe de fabriek werd gered van verval.

In 2005 kocht de gemeente Borgloon het gebouw om het te behouden. De stroopfabriek werd in 2017 gerestaureerd en is nu een echt belevingscentrum geworden. Hier werd ook samengewerkt met de familie Bleus, die vandaag de dag de appel & perenstroop maakt voor de Heerlijkheid Vijfheerenlanden.

Eens gesmeerd, altijd begeerd

's Middags bezocht de groep de nieuwe stroopmakerij van de familie Bleus in Wellen, een paar kilometer verderop. Vader en zoon Bleus maken daar bijna elke dag stroop van allerlei soorten fruit. Ze gebruiken oude recepten en ambachtelijke technieken. Ook de Appel & Perenstroop van de Heerlijkheid Vijfheerenlanden wordt hier vanaf het begin van de stichting gemaakt. Het fruit voor deze stroop komt van de 600 hoogstambomen rond de Wiel van Bassa bij Schoonrewoerd. De vrijwilligers kregen een goed beeld van hoe het maken van stroop door de jaren heen is veranderd, maar ook hoeveel vakmanschap en passie er nog steeds bij

komt kijken. Wat geldt voor de Loonse stroop van Bleus is zeker ook van toepassing op de Appel & Perenstroop van de Heerlijkheid Vijfheerenlanden: 'eens gesmeerd, altijd begeerd'.

Mooi gezelschap, goede gesprekken en smakelijk eten in Dordrecht

Na het bezoek in België reed de bus naar Dordrecht. Daar werd de dag afgesloten met een feestelijk diner in Villa Augustus, een bijzonder restaurant midden in een grote (moes)tuin aan het Wantij in Dordrecht. De Villa gebruikt al bijna twee jaar producten van de Heerlijkheid, zoals de sappen én sinds kort ook de Appel & Perenstroop. Aan twee lange tafels in de Orangerie genoten de vrijwilligers van bloemkoolsoep, pasta en een dessert met aardbeien en rabarber uit de eigen moestuin. Het was een gezellige afsluiting van een inspirerende dag. De buschauffeur moest meerdere keren op zijn horloge kijken om de groep na acht uur 's avonds echt te bewegen om de bus op te zoeken en terug te keren naar Schoonrewoerd. Of de oogst in 2025 nu goed of slecht is, met deze groep vrijwilligers kunnen we de ambities van de Heerlijkheid Vijfheerenlanden ook in de toekomst verder uitbouwen.

Met hartelijke dank

Deze dag was mogelijk dankzij financiële steun van de Gemeente Vijfheerenlanden en Stichting Darius. Door hun bijdrage hoefden de kosten niet uit de verkoop van streekproducten betaald te worden.

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter	Dhr. F. Broekhof	06 - 40253059
Secretaris	Mw. A Koene	06 - 53128362
Penningmeester	Mw. A. van Zijl-Bogerd	0345 - 641416

Voor spoedgevallen kunt u de leden van het bestuur bellen.

Voor algemene zaken graag een bericht naar het postadres:

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden
Overboeicop 15 4145 NN Schoonrewoerd
www.natuurcentrum5hl.nl
e-mail: info@natuurcentrum5hl.nl

OVERIGE BESTUURSLEDEN

Mw. A. Eleveld	06 - 40714947
Dhr. C. Gielis	06 - 19740615
Dhr. D. Kerkhof	06 - 51042553

ERELEDEN

Dhr. S.H. Bakker	Dhr. P.J.J. Solleveld
Dhr. P.C. Bogerd	Dhr. A. Versluis
Dhr. B. de Groot	Dhr. J. Vink
Dhr. H. de Labije	Dhr. G. Zijderveld
Dhr. R. Ponsen	

LEDENADMINISTRATIE: info@natuurcentrum5hl.nl

De minimumcontributie is per kalenderjaar:

Jeugdleden	€	7,50
Leden	€	20,00

Voor vragen over uw contributie kunt u bellen met de penningmeester, 0345-641416.

Het rekeningnummer voor contributiebetalingen is NL 57 RABO 0301 9643 94 t.n.v. Penningmeester Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden te Vianen.

WERKGROEPEN

EXCURSIES	Etta Eleveld	aeleveld@kpnmail.nl	06-40714947
VOGELS	Koos Maat	koosmaat@solcon.nl	06-27236372
AMFIBIEËN	Henk Looij	info@natuurcentrum5hl.nl	06-19148032
PLANTEN	Dirk den Ottelander	ddenottelander@gmail.com	06-30732786
COLLECTIEBEHEER	Cees Gielis	pterophoridae@gmail.com	06-19740615
NESTKASTEN	Piet Solleveld	Korte Kerkstraat 25	4132 BJ Vianen
FRUITVERKOOP	Arie Versluis	anv@kpnmail.nl	06-12242698
LANDSCHAPSBEHEER	Johan Stevens		0345-616883
MILIEU & RUIMTELIJKE ORDERING		info@natuurcentrum5hl.nl	
GROENE WINKEL	Etta Eleveld	aeleveld@kpnmail.nl	06-40714947
JEUGDACTIVITEITEN	Chris Kramer	chr.kramer@outlook.com	0345-619684
DIERENAMBULANCE			06-51111290
VOGELWAARNEMINGEN	https://vijfheerenlanden.waarneming.nl/		
WEBSITE-BEHEERDER	Henk Looij	henklooi@ziggo.nl	06-19148032
REDACTIE DOMPHOORN	Dick Kerkhof	dkerkhof@xs4all.nl	06-51042553
NATUURCENTRUM DE SCHAAPSKOOI	Overboeicop 15 Schoonrewoerd	anv@kpnmail.nl	06-12242698
SECRETARIAAT		info@natuurcentrum5hl.nl	

De Schaapskooi is het natuurcentrum van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Adres: Overboeicop 15, 4145 NN SCHOONREWOERD. Telefoon: 0345 - 641201. De Schaapskooi is geopend donderdag 19.00 - 23.00 uur, zaterdag 10.00 - 16.00 uur en (alleen in de zomermaanden) zondag 13.00 - 16.00 uur. Voor overige openingstijden, zie de website www.natuurcentrum5hl.nl

Ons bankrekeningnummer is NL 57 RABO 0301 9643 94.

De Natuur en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden' stelt zich ten doel de belangstelling voor de natuur- en dit in de ruimste zin van het woord- te bevorderen.

Zij wil dit bereiken door:

- Het organiseren van excursies en tentoonstellingen.
- Het houden van lezingen en voorlichtingsavonden.
- Het publiceren in de pers.
- Het stichten van weidevogelreservaten.
- Het stichten van natuurreservaten.
- Het bestuderen en begeleiden van bestemmingsplannen.
- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten.
- Het voederen van vogels in de winter.
- Het uitoefenen van controles op de naleving van de vogel- en natuurbescherming wet.
- Het signaleren van aantastingen van de natuur en milieu, in het algemeen, en het voeren van acties hiertegen.
- Het steunen en propaganderen voor verenigingen die natuur- en milieubehoud beogen.
- Het bevorderen van aanplant en onderhoud van knotwilgen.
- Het geven van cursussen.

Opgericht 26 april 1966 en goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 18 december 1974 nr.: 85.
Ingeschreven in het Verenigings-register nr.: 40321254 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht. Per 1 januari 2009 heeft de vereniging de status van ANBI.

ISSN: 2213-395X